

İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇU

THE CRIME OF CAUSING POLLUTION OF ZONING

Abdülbaki GİYİK*

Özet: Bireylerin yaşamlarını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmeleri için çevrenin korunması hayati öneme sahiptir. Bu nedenle, birçok ülkede çevrenin etkin bir şekilde korunmasına yönelik düzenlemeler yapılmaktadır. Bu kapsamda, bizim mevzuatımızda da başta Anayasa (m. 56) ve 2872 sayılı Çevre Kanunu olmak üzere çeşitli normlarla çevre sağlığının temin edilmesine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Yine, 5237 sayılı TCK m. 181-184 hükümleri arasında çevre sağlığına zarar veren bazı eylemler suç olarak kabul edilmiş ve bu fiiller karşılığında bazı yaptırımlar öngörülmüştür. Çalışmamızda, sözü edilen hükümlerden TCK m. 184’de düzenlenmiş bulunan “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu” inceleme konusu yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çevrenin Korunması, İmar Kirliliği, İmar Düzeni

Abstract: Protection of the environment has a vital role for people in order to continue their lives in a healthy way. Therefore many countries have regulations in order to protect the environment effectively. In this context, Turkish Law System has a regulations for providing the environmental health especially Turkish Constitution (art. 56) and Environmental Law, numbered 2872. Also, in Turkish Penal Code, numbered 5237, some actions that damage the environment are considered as a crime and penalized. In our study, “crime of causing pollution of zoning” will be discussed which is regulated by article 184 of Turkish Penal Code.

Keywords: Environment, Protection of Environment, Zoning Pollution, Zoning System

* Arş. Gör., Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı

GİRİŞ

Bireylerin hayatlarını devam ettirebilmeleri, her şeyden önce sağlıklı bir çevrede¹ yaşamaları şartına bağlıdır. Çevre sağlığının bozulması durumunda, diğer varlıklar gibi, insanların da kaliteli yaşam standardının düşmesi ve hatta gerekli önlemler alınmadığı takdirde bu imkânın ortadan kalkması söz konusu olacaktır.

Çevreye verilen zararlar neticesinde; ekolojik denge bozulmakta, doğa ve insanlar arasındaki doğal bağlantı ortadan kalkmakta ve bireylerin sağlığı bu durumdan olumsuz bir şekilde etkilenmektedir.² Bu durumu göz önünde bulunduran ülkeler, çevreye verilen zararlarla daha etkin mücadele etmek adına; bazı eylemleri suç olarak kabul etmekte ve yaptırıma tabi tutmaktadır. Yine, bazı uluslararası metinlerle çevrenin korunmasını sağlayamaya yönelik kararlar alınmakta³ ve ülkelere belli fiilleri suç olarak düzenleme yönünde yükümlülük getirilmektedir. Örneğin; Avrupa Birliği Konseyi tarafından kabul edilen 27.01.2003 tarih ve 2003/80/JHA sayılı “Çevrenin Ceza Hukuku Yoluyla Korunması Hakkında Yönerge” ile Avrupa Birliği’ne üye devletlere çeşitli eylemleri suç olarak kabul etme ve bunlara hürriyeti bağlayıcı cezalar verme yükümlülüğü yüklenmiştir.^{4, 5}

Türk mevzuatında da, çeşitli düzenlemelerle çevrenin etkin bir şekilde korunması amaçlanmıştır.⁶ Örneğin, Anayasa’nın 56. maddesinin 1. ve 2. fıkralarına göre, “(1)Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. (2)Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir”. Yine TCK

¹ Çevre kavramı, 2872 sayılı Çevre Kanunu m. 2 hükmünde, “Canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları biyolojik, fiziksel, sosyal, ekonomik ve kültürel ortam” olarak tanımlanmıştır.

² Handan Yokuş Şevük, Çevre Hukuku-Doğal Çevrenin Korunması, Adalet Yayınları, Ankara 2013, s. 7.

³ 1972 yılında düzenlenen BM Stokholm Çevre ve Kalkınma Konferansı çevre sorunlarının uluslararası boyutta ele alındığı ilk uluslararası toplantı olarak nitelendirilmektedir. Salih Batal, “Avrupa Birliği Çevre Politikalarının Temel Özellikleri”, <http://www.mevzuatdergisi.com/>, s. 1-2, e.t. 07.12.2016.

⁴ Barış Erman, “Çevre Suçları”, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, S. 1. , Y. 2004, s. 187.

⁵ Çevre hakkına yer verilen diğer uluslararası metinler için bkz. Yokuşevük, s. 27 vd.

⁶ Bu konuda geniş bilgi için bkz: Serdar Talas, “Türk Ceza Hukuku’nda Çevrenin Kasten ve Taksirle Kirletilmesi Suçları, *İÜHFİM*, , C. LXXI, S. 1, Y. 2013, s. 1147 vd.

m. 1 hükmünde, “*çevreyi korumak*” kanununun amaçları arasında açık bir şekilde belirtilmiştir.^{7, 8}

Bütün bunlara ek olarak, 5237 sayılı TCK m. 181-184 hükümleri arasında “*Çevreye Karşı Suçlar*” düzenlenmiş ve bu hükümlere aykırı davranan kişilerin cezalandırılacağı belirtilmiştir. Çalışmamızda, “*Çevreye Karşı Suçlar*” arasında düzenlenen imar kirliliğine neden olma suçu (TCK m. 184) incelenmeye çalışılacaktır. Bu kapsamda, öncelikle suçla korunan hukuki yarar ile ilgili gerekli açıklamalar yapılacak; ardından suç tipinin unsurları tartışma konusu yapılacaktır.

I. KORUNAN HUKUKİ YARAR

Doktrinde, imar kirliliğine neden olma suçunun koruduğu hukuki değer ile ilgili ileri sürülmüş farklı fikirler söz konusudur. İlk görüşe göre, imar kirliliğine neden olma suçu, kişilerin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını korumaktadır.⁹ Sözü edilen bu görüş; bizatihi çevreye değil; insanların sağlıklı bir çevrede yaşama hakkına vurgu yapmaktadır. İkinci görüş ise, TCK m. 184 ile *çevrenin* korunduğu ifade etmektedir.¹⁰

Yukarıda da ifade edildiği üzere, TCK m. 184 “*Çevreye Karşı Suçlar*” arasında düzenlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında; suçla “*çevrenin*” korunduğundan şüphe bulunmamaktadır. Bununla birlikte, kanaatimizce; TCK m. 184 ile salt çevre korunmamaktadır. Zira TCK m. 184 ile aynı bölümde düzenlenen çevrenin kasten ve taksirle kirletilmesi suçları (TCK m. 182-183) ile çevrenin kirletilmesine engel olunacak tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Söz konusu düzenlemelere ek olarak

⁷ Doktrinde, ceza kanununun amaç olarak koruduğu değerler arasında çevreye yer verilmesinin dünyada bu anlamda ilk örnek olduğu ifade edilmektedir: Firuz D. Yaşamış, “*Çevre Hukuku’nda Son Gelişmeler: Yeni Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu*”, *TBB Dergisi*, S. 58, Y. 2005, s. 138.

⁸ 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun “*Amaç*” başlıklı 1. maddesinde de, çevrenin korunması amaç olarak belirlenmiştir. Söz konusu hükme göre, “*Bu Kanunun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır*”.

⁹ Özcan Özbey, “*İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunda İçtima Uygulaması*”, *TAAD*, Y. 2013, S. 13, s. 325; İbrahim Ceyhan, “*İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu*”, *CHD*, S. 10, Y. 2009, s. 89.

¹⁰ Mine Arısoy, “*5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu*”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, S. 13, Y. 2007, s.88.

TCK m. 184 hükmüne yer verilmesi; bu suçla çevre yanında imar düzeninin ve imar hukukundaki idari işleyişin de korunduğuna işaret etmektedir.¹¹ Özellikle, TCK m. 184/1-2 hükümleri, imar kirliliğine neden olma suçuyla, imar mevzuatındaki idari işleyişin de korunduğunun göstergesidir. Bu nedenle, TCK m. 184 hükmünün *karma hukuki konulu* bir suç olduğu ve suçla hem çevrenin hem de imar düzeninin korunduğu kabul edilmelidir. Hatta TCK m. 184 hükmüyle korunan hukuki yararlar arasında bir derecelendirme yapmak gerektiği takdirde, *imar düzeni ile imar mevzuatındaki idari işleyişin* kanaatimizce ilk sıralara konulması gerekir. Zira çevreye doğrudan zarar veren hareketleri cezalandıran normlar TCK m. 181-182 hükümleridir. Nitekim çevreye karşı suçları inceleyen bazı yazarlar TCK m. 184 hükmünü inceleme konusu yapmamaktadır.¹²

II. SUÇUN UNSURLARI

A. SUÇUN MADDİ UNSURLARI

Bilindiği üzere; suçun maddi unsurları; fail, mağdur, konu, eylem ve nedensellik bağından oluşmaktadır.¹³ Aşağıda belirtilen bu unsurla ilgili gerekli açıklamalar yapılacaktır. Ancak, sözü edilen açıklamalardan önce, suçun düzenlendiği TC m. 184 hükmü ve gerekçesi ortaya konulmalıdır.

İmar kirliliğine neden olma suçu; 5237 sayılı TCK'nın 2. Kitabı'nın 3. Kısımının 2. Bölümü'nde yer alan TCK m. 184 hükmünde düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre:

(1) *Yapı ruhsatıyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptırın kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

¹¹ İsmail Malkoç, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu (Son Değişiklik ve İçtihatlarla), 3. Cilt, Yazarın Kendi Yayını, Ankara 2013, s. 2989; Lamih Çelik/Cüneyd Altıparmak, 84 Soruda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu, Seçkin Yayınları, Ankara 2013, s. 38. Bu konuda ayrıca bkz. Tuğrul Katoğlu, "Yeni Türk Ceza Kanunu ve Çevreye Karşı Suçlar", Çevre Hukuku Sempozyumu (Nisan 2006-Antalya)-Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2006, s. 92 ve 94.

¹² Örnek için bkz. Yokuş Sevük, s. 290 vd.

¹³ Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/A. Caner Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınevi, 7. B. , Ankara 2013, s. 211-212.

(2) *Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.*

(3) *Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınıai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(4) *Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır.*

(5) *Kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkûm olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.*

(6) **(Ek: 29.6.2005 – 5377/21 md.)** *İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri, 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış yapılarla ilgili olarak uygulanmaz.*

Hükmün gerekçesi ise şu şekildedir: “Madde metninde imar mevzuatında belirlenen usul ve koşullara aykırı olarak inşa faaliyetinde bulunmak, suç olarak kabul edilmiştir. Birinci fıkradaki suç, yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmakla oluşur. Böylece, sadece binayı inşa eden yüklenici, taşeron, usta veya kalfa değil; inşaatın sahibi de, bu suçtan dolayı fail olarak sorumlu tutulacaktır. Ayrıca, bu tür inşa faaliyetlerine kontrol ve denetim hizmeti veren teknik kişiler de bu suçtan dolayı fail sıfatıyla cezalandırılacaktır. İkinci fıkrada; yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılması ya da bu hizmetlerden yararlanılmasına müsaade edilmesi, ayrı bir suç olarak tanımlanmıştır. Üçüncü fıkraya göre, yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınıai faaliyetin icrasına müsaade edilmesi, ayrı bir suç oluşturmaktadır. Dördüncü fıkrada bu madde hükümlerinin uygulanma alanı ile ilgili sınırlama getirilmiştir. Bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanabilecektir. Örneğin organize sanayi bölgeleri, özel imar rejimine tabi bölge niteliği taşımaktadır. Ancak, sınıai ürünlerin üretiminin yapıldığı tesisler açısından bu sınırlama kabul edilmemiştir. Bu bakımdan, köy sınırları içinde inşa edilen, sınıai ürünlerin üretiminin yapıldığı tesisler açısından bu madde hükümleri uygulanabilecektir”.

1. Suçun Konusu ve Mağduru

TCK m. 184 hükmünün ilk üç fıkrasında, birbirinden farklı üç suç tipi düzenlenmiştir.¹⁴ Bu nedenle, söz konusu suç tiplerinin konularının ayrı ayrı belirlenmesi gerekmektedir.

TCK m. 184/1’de düzenlenen suçun konusu, *belediye sınırları veya özel imar rejimine tabi yerlerde* bulunan binadır. Yani; belediye sınırları veya özel imar rejimine tabi yerler dışında bulunan binalar, TCK m. 184/1 hükmüne konu teşkil etmemektedir. Bununla birlikte doktrinde, bu yönde bir ayırım yapılmadan suçun konusunun *bina* olduğu da ifade edilmektedir.¹⁵ Söz konusu binanın betondan yapılmış olması gerekmiyor; ahşap binalar da TCK m. 184/1 kapsamındadır.¹⁶ Yine, binanın TCK m. 184/1’de düzenlenen suçta vücut vermesi için ruhsata tabi olması yeterli olup; belirli bir genişlikte veya yükseklikte olması gerekmemektedir.

TCK m. 184/1 hükmünde binadan söz edilmiş; ancak binanın ne anlama geldiği ile ilgili bir açıklamaya yer verilmemiştir. Doktrin ve Yargıtay uygulamasında, bina kavramı İmar Kanunu m. 5 hükmünden yola çıkılarak belirlenmektedir.^{17, 18} Söz konusu hükme göre bina,

¹⁴ Ali Kemal Yıldız, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m. 184)”, *GÜHFD – Prof. Dr. Erden Kuntal’ e Armağan (C.II)*, S. 2, Y. 2004, s. 293.

¹⁵ Ceyhan, s. 90.

¹⁶ Cafer Ergen, “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 184. maddesinde Yer Alan İmar Kirliliği Suçu Açısından Belediye Görevlilerinin Durumu”, *Mahalli İdareler Dergisi*, S. 147, Y. 2006, s. 19. Yazar çalışmada, binayı suçun maddi unsuru olarak nitelendirmektedir. Ancak bilindiği üzere, suçun konusu, maddi unsurlardan yalnız birisini oluşturmaktadır. Bu nedenle, kanaatimizce bina kavramı açıklanırken suçun maddi unsuru yerine suçun maddi konusu kavramı kullanılmalıydı.

¹⁷ Yıldız, s. 295.

¹⁸ “...8.6.2010 tarihli yapı tatil zaptında 9,00x9.00 mt. ebadında ahşap dikmeler üzeri pergole ve iki yan cephede 10.00 mt uzunluğunda 1.80 mt. yüksekliğinde sürgülü doğrama cam malzeme ile kapatılarak kullanılır durumda yapılan ve bilirkişi raporunda kapalı alan oluşturduğundan bahsedilen temeli olmayan yapının, İmar Kanunu’nun 5. maddesindeki tanıma uyan “bina” vasfında olup olmadığı tartışılmadan, kanuni olmayan gerekçeyle yazılı şekilde hüküm kurulması...” (Yargıtay 4. CD’nin 11.09.2013 tarih ve E. 2012/22733 K. 2013/21987 sayılı kararı); “...Sanığın kasaba sınırları içinde kalan Hazineye ait taşınmaz ahır yaptığının belirtilmesi karşısında, refakate inşaat mühendisi bilirkişi de alınarak keşif yapıp taşınmazların niteliği, bina vasfında olup olmadığı, yapımı için ruhsat gerekip gerekmediği, İmar mevzuatı içinde kalıp kalmadığı, tecavüze konu binanın belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerde olup olmadığı ve binanın yapım tarihi de araştırılarak sonucuna göre İmar Kirliliğine Neden Olma suçu ile Hakkı Olmayan Yere Tecavüz suçu açısından inceleme yapılması gerekir...” (Yargıtay 8.

“kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılardır”.

TCK m. 184/1’de, ruhsatsız/ruhsata aykırı bina yapılması suç olarak kabul edilmiş; bina kavramına nazaran daha geniş anlam taşıyan *yapı*¹⁹ ise kapsama alınmamıştır.²⁰ Bu nedenle, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yapılan bahçe, istinat duvarı, yüzme havuzu, iskele, köprü, tünel, rıhtım, yol ve benzeri yapılar suç kapsamına dâhil değildir.²¹ Bu durumun bir sonucu olarak, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yapılan ve bina kavramı içerisinde değerlendirilemeyecek yapıları inşa eden kişiler cezalandırılmamakta²²; bu durum ise eşitlik ilkesini zedelemektedir. Doktrinde bu durum haklı olarak eleştirilmekte ve *bina* yerine; bu kavramı da içine alan *yapı* kavramının kullanılmasının amaca daha iyi hizmet edeceği ileri sürülmektedir.²³ Zira her bina yapı vasfı taşımasına rağmen; her yapı bina değildir.²⁴

Doktrinde, ruhsata uygun olarak yapılan binada sonradan ruhsatsız değişiklik yapılmasının TCK m. 184/1 kapsamında olmadığı ileri sürülmektedir.²⁵ Kanaatimizce, bu tür durumlarda suçun oluşup oluş-

CD’nin 02.10.2012 tarih ve E. 2011/10314 K. 2012/29285 sayılı kararı).

¹⁹ İmar Kanunu m. 5’ e göre yapı, “karada ve suda, daimi veya muvakkat, resmi ve hususi yeraltı ve yer üstü inşaatı ile bunların ilave, değişiklik ve tamirleri içine alan sabit ve mütharık tesisler” anlamına gelmektedir.

²⁰ Ahmet Taşkın, “Çevrenin Hukuksal Yönden Korunması”, *TAAD*, S. 1, Y. 2010, s. 282; Nezih Sütçü, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunun Tahlili” (5237 sayılı TCK m. 184), *Legal Hukuk Dergisi*, S. 27, Y. 2005, s. 981. Yine bu konuda bkz.: Çelik/Altıparmak, s. 38.

²¹ Osman Yaşar/Hasan Tahsin Gökcan/Mustafa Artuç, *Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, C. IV, Adalet Yayınları, Ankara 2010, s. 5069.

²² Bununla birlikte, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yapı inşa eden kişilere İmar Kanunu m. 42/2 hükmüne göre belli miktarda idari para cezası verilebilmekte ve yine aynı kanunda yer alan m. 32/5 hükmüne göre, hukuka aykırılık giderilmez ise inşa edilen yapı yıktırılabilir. İmar Kanunu m. 42/2 ile TCK m. 184/1 hükmü birlikte dikkate alındığında, kaçak bina inşa etmenin hem suç hem kabahat; kaçak yapı yapmanın ise sadece kabahat olarak kabul edildiği sonucuna ulaşılabilir. Ancak, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu m. 15/3 hükmüne göre, eylemin hem kabahat hem de suç oluşturması durumunda, faile sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabileceğinden, kaçak bina yapıldığı durumlarda faile sadece TCK m. 184 hükmüne göre işlem yapılmalıdır.

²³ Lamih Çelik, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunun İşyeri Açılış Ruhsatı Verme Açısından Tahlili”, *Mahalli İdareler Dergisi*, S. 160, Y. 2007, s. 59.

²⁴ Ergen, s. 19.

²⁵ Ceyhan, s. 94. Yine bu konuda bkz. Arısoy, s. 90.

madığı, binada sonradan yapılan değişiklik göz önünde bulundurularak farklı ihtimaller çerçevesinde belirlenmelidir. Buna göre;

- İmar Kanunu m. 21/3 gereğince, *derz, iç ve dış sıva, boya, badana, oluk, dere, doğrama, döşeme ve tavan kaplamaları, elektrik ve sıhhi tesisat tamirleri ile çatı onarımı ve kiremit aktarılması ve yönetmeliğe uygun olarak mahallin hususiyetine göre belediyelerce hazırlanacak imar yönetmeliklerinde belirtilecek taşıyıcı unsuru etkilemeyen diğer tadilatlar ve tamiratlar ruhsata tabi olmadığından, yapılan değişikliğin bu kapsamda kalması halinde suç oluşmayacaktır. Nitekim Yargıtay da kararlarında bu hususa özellikle işaret etmektedir.²⁶*

- Sonradan yapılan değişikliğin İmar Kanunu m. 21/3 hükmünde belirtilen sınırlamalar dışında kalması ihtimalinde ise, söz konusu değişikliklerin İmar Kanunu m. 5 karşısında *bina* olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği göz önünde bulundurulmalıdır.²⁷ Eğer binada gerçekleştirilen değişiklikler, **İmar Kanunu m. 5 anlamında** bina değilse, İmar Kanunu m. 21/2 hükmüne aykırı davranılmış olduğundan sadece İmar Kanunu m. 42 hükmünde belirtilen yaptırımın uygu-

²⁶ "...Bina balkonunu alüminyum doğrama ve cam ile kapatan sanığın eyleminin, ruhsatsız veya ruhsata aykırı bina yapmak suretiyle imar kirliliğine neden olmak suçunu oluşturmayacağı gözetilerek beraatına karar verilmesi gerekir..." (Yargıtay 4. CD'nin 01.06.2011 tarih ve E. 2009/3046 K. 2011/7468 sayılı Kararı); "...Sanığın, ruhsatsız olan binasının çatısını, çelik konstrüksiyon malzeme kullanarak ve üstünü alüminyum örtü ile kapatarak inşa ettiğinin tutanak kapsamından anlaşılması karşısında, yapılan bu imalatların mevcut bir binanın tadilat ve tamirati niteliğinde mi, yoksa bina yapma veya tamamlamaya yönelik esaslı bir yapım faaliyeti olup olmadığı ve bu işlerin yapılmasının ruhsata tabi olup olmadığı hususlarında bilirkişi raporu alınan tutanak düzenleyen görevliler de dinlenerek sonucuna göre sanığın hukuksal durumunun belirlenmesi gerekir..." (Yargıtay 4. CD'nin 13.12.2010 tarih ve E. 2008/19284 K. 2010/20575 sayılı kararı).

²⁷ "...Yapı tatil tutanağında ikinci bodrum katta bulunan ortak alanların dükkâna çevrildiğinin açıklanması karşısında, bu değişikliklerin binanın taşıyıcı sistemini etkileyip etkilemediği, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 5. maddesindeki bina tanımına uygun bir alan artışı sağlayıp sağlamadığı, idari para cezasını gerektirir projeye aykırı bina içi tadilat niteliğinde olup olmadığı konularında bilirkişiden ek rapor alınarak, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği gözetilmeksizin, eksik kovuşturma ve yetersiz gerekçeyle mahkumiyet kararı verilmesi...", (Yargıtay 4. CD'nin 09.09.2014 tarih ve E. 2013/20778 K. 2014/24683 sayılı kararı); "...Sanığın, mevcut ruhsatlı yapının balkonunu 10 metre kare kapatarak odaya dahil etme ve ilave kapalı alan oluşturma biçiminde gerçekleştirdiği eyleminin, konuta ruhsatta belirtilenin dışında yeni bir alan kazandırılmaması ve bina niteliğinde olmaması karşısında, imar kirliliğine neden olma suçunun öğelerinin oluşmadığı ve idari yaptırımın konusunu oluşturabileceği gözetilmelidir..." (Yargıtay 4. CD'nin 18.06.2013 tarih E 2012/24491. K. 2013/19279 sayılı kararı).

lanmasıyla yetinilmelidir.²⁸ Ancak, yapılan değişiklikler **İmar Kanunu m. 5 anlamında** *bina* vasfını taşıyorsa, TCK m. 184/1'de *ruhsata aykırı* bina yapma eylemi de ayrıca cezalandırıldığından, fail imar kirliliğine neden olma suçundan sorumlu tutulmalıdır.

TCK m. 184/1 hükmünün uygulanabilmesi için, yapılan binanın insan yaşamı için özgülenmiş olması gerekmektedir. Hayvanlar için yapılan bir barınak da, ruhsata tabi olmak koşulu ile TCK m. 184/1 kapsamındadır. Zira İmar Kanunu m. 5'de hayvanlar için yapılan yerlerin de bina kavramına dâhil olduğu açık bir şekilde belirtilmiştir. Yine binanın özel kişilere ait olması ile kamu tüzel kişiliklerine ait olması arasında, suçun oluşumu konusunda esaslı bir farklılık bulunmamaktadır.²⁹ Bununla birlikte, İmar Kanunu m. 26 hükmünde, kamu kurum ve kuruluşları tarafından yaptırılacak binalarla ilgili olarak *avan projeye* göre **ruhsat verileceği** düzenlenmiştir. Dikkat edilirse burada kamu binaları açısından yapı ruhsatı alınmasına herhangi bir istisna getirilmemiştir. Yani kamu tüzel kişileri de gerçek kişiler gibi yapı ruhsatı almak zorundadır. Ancak özel kişilerin yapı inşasına başlayabilmeleri ve dolayısıyla yapı ruhsatı alabilmeleri için, İmar Kanunu m. 22/1³⁰ hükmünde belirtilen belgeleri ilgili idareye sunmalarına gerekmektedir. Kamu tüzel kişilikleri tarafından yapılacak binalarda ise, *avan projeye* göre ruhsat verileceğinden, İmar Kanunu m. 22 hükmünde yer alan belgeler sunulmadan yapı ruhsatı alınabilecektir.³¹

Son olarak, TCK m. 116 hükmünde yer verilen *konut* ile TCK m. 184/1'deki *bina* kavramı arasındaki farklara da değinmek gerekmektedir. Konut, kişinin fiilen oturmakta olduğu yer anlamına gelmekte-

²⁸ "...Sanığın, dört tarafı yarım boy duvarla çevrili ve zemini beton kaplama alanı kiraladıktan sonra duvar üst kısımları (çevresi) açık kalacak şekilde tavan kısmına profil ve metal malzemeyle çan, alt kısmına ise sökülebilir cam kabin yapma ve oto yıkama yeri olarak kullanma biçimindeki eylemin İmar Kanunu kapsamında idari yaptırım gerektirmektedir. Bina yapma niteliğinde bulunmadığından imar kirliliğine neden olma suçu oluşmamıştır..." (Yargıtay 4. CD'nin 28.03.2013 tarih ve E. 20404 K. 2013/9187 sayılı kararı).

²⁹ İzzet Özgenç, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), Adalet Bakanlığı Yayınları, 3. B., Ankara 2006, s. 916.

³⁰ 3194 sayılı İmar Kanunu m. 21/1: "Yapı ruhsatı almak için belediye, valilik bürolarına yapı sahipleri veya kanuni vekillerince dilekçe ile müracaat edilir. Dilekçeye sadece tapu (istisnai hallerde tapu senedi yerine geçecek belge), mimari proje, statik proje, elektrik ve tesisat projeleri, resim ve hesapları, röperli veya yoksa ebatlı kroki eklenmesi zorunludur".

³¹ Karavelioğlu, s. 1102.

dir.^{32, 33} Konuttan söz edilebilmesi için, oturulan yerin üzerinin örtülü olmasına gerek bulunmamaktadır.³⁴ Buna göre; kamara, tren kompartımanları, karavan gibi yerler de TCK m. 116 anlamında konut kavramına dâhildir.³⁵ Hâlbuki İmar Kanunu m. 5 hükmünde, binanın üzerinin örtülü olması gerektiği açık bir şekilde belirtilmiştir. Yine TCK m. 116 anlamında konutun varlığının kabul edilebilmesi için, bahse konu yerin fiilen kullanılıyor olması gerekmektedir.³⁶ Buna karşılık, bir yerin bina olarak kabulü, fiilen kullanılıyor olması şartına bağlı değildir. TCK m. 184/1 bakımından önemli olan suça konu yerin fiilen kullanılıyor olup olmaması değil; ruhsatsız/ruhsata aykırı olarak inşa edilip edilmemesidir. Bina ruhsatsız ya da ruhsata aykırı yapıldıktan sonra fiilen kullanılmasa bile, imar kirililiğine neden olma suçu oluşacaktır. Hâlbuki girilen yerin fiilen kullanılmıyor olması durumunda, konut dokunulmazlığının ihlali suçu oluşmayacaktır.

TCK m. 184/2 hükmünde yer verilen suçun konusu ise, şantiye-dir.³⁷ Söz konusu şantiyenin suça konu teşkil edebilmesi için, belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde bulunması gerekmektedir. Şantiye kavramı *Plansız İmar Yönetmeliği* m. 35 hükmünde tanımlanmıştır. Bu hükme göre şantiye, “*lüzum ve ihtiyaca göre inşaatın devamı süresinde kullanılıp yıkılmak üzere yapılacak bina*” anlamına gelmektedir. Danıştay’a göre şantiyenin bizatihi kendisi ruhsata tabi değildir.³⁸

Üçüncü fıkrada düzenlenen suçun konusu, icra edilen sınai faaliyettir. İlk iki fıkradaki suçlardan farklı olarak; sınai faaliyetin belediye sınırları içerisinde ya da özel imar rejimine tabi yerlerde icra edilmesi

³² Veli Özer Özbek/Mehmet Nihat Kanbur/Koray Doğan/Pınar Bacaksız/İlker Tepe, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, Seçkin Yayınları, Ankara 2013, 5. B. , s. 400.

³³ Konut ile MK m. 19’da düzenlenen ikametgâh kavramının aynı anlama gelmediği hususunda bkz. Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Ahmet Caner Yenidünya, *Türk Ceza Kanunu Şerhi (Özel Hükümler)*, 3. Cilt, Turhan Yayınevi, Ankara 2009, s. 2955; Naci Şensoy, “Konut Dokunulmazlığını İhlal Cürmü”, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuhfm/article/download/1023005436/1023004973>, e.t. 11.04.2017, s. 88-89.

³⁴ Durmuş Teczan/Mustafa Ruhan Erdem/R. Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Seçkin Yayınları, Ankara 2013, s. 451.

³⁵ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 401.

³⁶ Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, s. 401.

³⁷ Ceyhan, s. 90.

³⁸ Danıştay 6. Dairesi’nin 18.03.1997 tarih ve E. 1996/1411 K. 1997/1423 sayılı kararı.

gerekmemektedir. Ancak söz konusu sınai faaliyetin icra edilmesi izne tabi olmalıdır.

Sınai faaliyet; *“madenler, toprak ürünleri ve hayvansal ürünler gibi hammaddelerin, makine, işgücü ve diğer araçlardan yararlanılarak insan gereksinimlerini karşılayacak ürün durumuna getirmek amacıyla yapılan çalışmalar”*.^{39, 40} TCK m. 184/3’de, salt *sınai* faaliyete yer verildiği için; ilgili görevli tarafından müsaade edilen faaliyetin *ticari* faaliyet olması durumunda, suç oluşmayacaktır.⁴¹ Bu nedenle, TCK dışında yer alan her hangi bir düzenlemede, bir ticari faaliyet yürütülmesi için kullanma izni alınmış olunması bir şart olarak aranmış olursa dahi; bu izin alınmadan söz konusu ticari faaliyetin yürütülmesine müsaade edilmesi TCK m. 184/3 kapsamında değerlendirilemeyecektir. Örneğin; İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatına İlişkin Yönetmelik m. 5/1-c hükmüne göre: *“Özel yapı şeklini gerektiren sinema, tiyatro, düğün salonu, otel, hamam, sauna; ekmek fırını ile akaryakıt, sıvılaştırılmış petrol gazı, sıvılaştırılmış doğal gaz ve sıkıştırılmış doğal gaz istasyonu için yapı kullanma izin belgesinin alınmış olması”* zorunludur. Söz konusu hüküm dikkate alındığında, sinema, tiyatro, düğün salonu ve hükümde belirtilen diğer ticari faaliyetlerin sürdürüleceği bir binaya işyeri açma ve çalışma ruhsatının verilebilmesi için, o yapıyla ilgili kullanma izninin alınması gerekir. Ancak; TCK m.184/3’de sadece sınai faaliyetten söz edildiği için, bahsi geçen yönetmelik hükmüne rağmen, kullanma izni alınmamış bir yapıya iş yeri açma ve çalışma ruhsatının verilmesi halinde suç oluşmayacaktır.⁴²

İmar kirliliğine neden olma suçunun mağduru belirli bir kişi olmayıp; sağlıklı ve estetik bir çevrede yaşama hakkına sahip olan bütün bireyler mağdurdur.⁴³ Özellikle ilk fıkradaki suç açısından, yapı ruh-

³⁹ Mehmet Baydemir, Ansiplopedik Emlak Finans Hukuk Sözlüğü, Anıl Yeminli Mali Müşavirlik Yayınları, İstanbul 2003, s. 70.

⁴⁰ Yine 6948 sayılı Sanayi Sicili Kanunu m. 1’e göre: *“Bir maddenin vasıf, şekil, hassa veya terkinini makina, cihaz, tezgâh, alet veya diğer vasıta ve kuvvetlerin yardımı ile veya sadece el emeği ile kısmen veya tamamen değiştirmek veya bu maddeleri işlemek suretiyle devamlı ve seri halinde imal veya istihsal eden yerlerle madenlerin çıkarılıp işlendiği yerler (Sanayi İşletmesi) ve buralarda yapılan işler (Sanayi işleri) sayılır”*.

⁴¹ Zeki Hafızoğulları/Muharrem Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler-Topluma Karşı Suçlar, Us-A Yayıncılık, Ankara 2012, s. 70; Ceyhan, s. 96.

⁴² Bkz. Yaşar/Gökcan/Artuç, C. IV, s. 5076 vd.

⁴³ Sacit Yılmaz, Çevre Hukuku Bağlamında Türk Ceza Kanunundaki Çevre Suçları,

satıyesinin alınması gereken belediye veya valilik ise suçtan zarar gören olarak kabul edilmelidir.⁴⁴ Nitekim Yargıtay, imar kirliliğine neden olma suçunun yargılaması yapılırken, belediyenin katılma talebinde bulunup bulunmayacağıının belirlenmesi için belediyeye bildirimde bulunulması gerektiğine karar vermiştir.⁴⁵ Kanaatimizce, ruhsata aykırı olarak binaya ek kat çıkılması gibi durumlarda, çıkılan ek kat sebebiyle manzarası kapanan veya güneş göremez hale gelen bina sahipleri de suçtan zarar olarak kabul edilmelidir.

2. Fail

TCK m. 184/1'e göre suçun faili, ruhsatsız/ruhsata aykırı bina *yapan* veya *yaptıran* kişidir. Ancak, gerekçede, inşa faaliyetlerine kontrol ve denetim hizmeti veren teknik kişilerin de bu suçtan fail olarak sorumlu tutulacağı belirtilmiştir. Doktrinde, gerekçedeki bu ifadelerin kanunilik ilkesini zedelediği ve dolayısıyla kontrol ve denetim hizmeti veren teknik kişilerin fail olarak kabul edilemeyeceği haklı olarak ifade edilmektedir.⁴⁶ Gerçekten, inşa faaliyetlerine kontrol ve denetim hizmeti veren kişilerin eylemleri, bina *yapma* veya *yaptırma* olarak nitelendirilemeyeceğinden, bu kişilerin *fail* olarak kabul edilmeleri mümkün değildir. Sözü edilen kişilerin eylemleri, 4708 sayılı Kanun m. 9 kapsamında değerlendirilmeli; söz konusu hükmün kapsamına girmeyen haller bakımından ise, eylemin TCK m. 184/1 hükmüne yardım etme olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği tartışma konusu yapılmalıdır.^{47, 48}

Adalet Yayınları, Ankara 2013, s. 176.

⁴⁴ Yaşar/Gökcan/Artaç, C. IV, s. 5067-5068.

⁴⁵ "Yakınan Buca Belediyesi Başkanlığı vekiline CYY. 237 ve 238 maddeleri uyarınca davaya katılmak isteyip istemediği sorulmadan hüküm kurulması..." (Yargıtay 4. CD'nin 25.11.2009 tarih ve 2008/7323 K. 2009/19665 sayılı kararı).

⁴⁶ Yıldız, s. 294.

⁴⁷ Necati Meran, "İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu Üzerine Bir İnceleme", *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, S. 29, Y. 2009, s. 170-171.

⁴⁸ "...Yapı denetim şirketi görevlisi olan sanıkların, 27.03.2008 tarihinde Z.'yle sözleşme yaptıkları, ancak buna rağmen ruhsatsız yapıyı idareye bildirmediklerinin anlaşılması karşısında, sanıkların eylemlerinin 4708 sayılı Kanun'un 2/c, g madde ve fıkrası yollamasıyla 9/1. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekirken yerinde görülmeden gerekçeyle düşme kararı verilmesi..." (Yargıtay 4. CD'nin 02.10.2014 tarih ve E. 2014/512 K. 2014/28156 sayılı kararı).

Kanunda bina *yaptırandan* ayrıca söz edildiğinden usta, kalfa, işçi, çırak gibi binanın yapımında fiilen çalışan bireyler yanında binanın sahibi, yüklenici, taşeron gibi kişiler de fail olarak kabul edilebilecektir.⁴⁹ Ancak sözü edilen usta, kalfa, çırak gibi kişilerin TCK m. 184/1 hükmünden fail olarak kabul edilebilmeleri için, binanın ruhsatsız/ ruhsata aykırı olarak yapıldığını bilmeleri gerekmektedir. Aksi halde, bu kişilerin sorumluluğundan söz edilemeyecektir.⁵⁰

İkinci fıkradaki suçun faili, yapı ruhsatiyesi alınmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişilerdir.⁵¹ Bilindiği üzere, elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılabilmesi için bazı idari işlemlerin yapılması gerekmektedir. İşte bu işlemlerde imzası veya onayı bulunan kişiler TCK m. 184/2 hükmü açısından fail olarak kabul edilmelidir.⁵² Bununla birlikte, bu kişilerin cezalandırılabilmesi için, bağlantı yapılacak şantiyenin ait olduğu inşaatın ruhsatsız olduğunu bilmeleri gerekmektedir.

Doktrinde, 2. fıkra düzenlenen suçtaki failin özel bir yükümlülük altında bulunmasının gerekip gerekmediği hususunda farklı fikirler söz konusudur. Konu hakkındaki ilk fikre göre; telefon, elektrik, su dağıtım şirketinde çalışan görevliler gibi; bu imkânları şantiyeye sağlayan herhangi bir kişi, örneğin komşular da suçun faili olabilirler.⁵³ Diğer fikre göre ise, ikinci fıkradaki suç sadece özel yükümlülük altında bulunan kişiler tarafından işlenebilen *özgü suçlardandır*.⁵⁴ Ancak bu kişilerin mutlaka kamu görevlisi olması gerekmiyor; sözü edilen işlemlerde imza, onay veya kontrol yetkisine sahip olması yeterlidir.⁵⁵

Gerekçede sözü edilen tartışma ile ilgili herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Yine kanun metninde de söz konusu hususla ilgili açıklık bulunmamaktadır. Bununla birlikte, İmar Kanunu m. 31 hük-

⁴⁹ Yılmaz, s. 175.

⁵⁰ Ceyhan, s. 91.

⁵¹ Yaşar/Gökcan/Artuç, C. IV, s. 5067.

⁵² Sütçü, s. 985.

⁵³ Hakan Hakeri/Halid Özkan, Sorularla Ceza Hukuku, Adalet Yayınları, 2. B., Ankara 2014, s. 236; Yaşar/Gökcan/Artuç, C. IV, s. 5067.

⁵⁴ Halil Kalabalık, İmar Hukuku Dersleri, Seçkin Yayınları, 4. B., Ankara 2012, s. 629.

⁵⁵ Ceyhan, s. 91.

münün bu konuda yol gösterici olabileceği söylenebilir. Söz konusu hükme göre, “İnşaatın bitme günü, kullanma izninin verildiği tarihtir. Kullanma izni verilmeyen ve alınmayan yapılarda izin alınmaya kadar elektrik, su ve kanalizasyon hizmetlerinden ve tesislerinden faydalandırılmazlar. Ancak, kullanma izni alan bağımsız bölümler bu hizmetlerden istifade ettirilir”. Belirtilen bu hükümde *kullanma izninden*; TCK m. 184/2’de ise *yapı ruhsatı* bahsedilmiştir. Yine İmar Kanunu m. 31’de bizzat *yapıdan* bahsedildiği halde, TCK m. 184’de *şantiyeden* söz edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında, bahse konu iki normun birbirinden farklı hususları düzenlediği ve dolayısıyla İmar Kanunu m. 31 hükmünün, TCK m. 184/2’deki suçun failini belirlemede bir kıstas olarak kabul edilemeyeceği ileri sürülebilir.

Bununla birlikte, kanımızca TCK m. 184/2 ile İmar Kanunu m. 31 arasında yakın bir ilişki vardır. TCK m. 184/2, İmar Kanunu m. 31 ile getirilen sınırlamayı bir adım öne çekmiş ve yapı ruhsatı olmayan binaların şantiyelerine bile elektrik, su ve telefon bağlantısının yapılmasını düzenlemiştir. Yani TCK m. 184/2, bir anlamda İmar Kanunu m. 31 hükmüne aykırı davranılmasını suç olarak kabul edip yaptırıma tabi tutmuştur. Bu nedenle, TCK m. 184/2’de düzenlenen suçun faili ancak özel bir yükümlülük altında bulunan kişiler olabilir. Dolayısıyla, yapı ruhsatı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyeye elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden veya bizzat bağlantı yapan komşular TCK m. 184/2’den değil; TCK m. 184/1 hükmündeki suça yardım etmekten (TCK m. 39/2-c) sorumlu tutulabilir. Sözü edilen tartışma ile ilgili bir diğer dayanak noktası kanun tasarısıdır. Tasarının ilk şeklinde, yapı ruhsatı alınmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı *yapan* kişinin de cezalandırılacağı açık bir biçimde belirtilmişken; bahsi geçen düzenleme değişiklik önergesi ile tasarıdan çıkarılmıştır.⁵⁶ Dolayısıyla, bağlantıyı bizzat yapan kişi TCK m. 184/2 hükmünden sorumlu tutulamayacaktır.

Üçüncü fıkradaki suçun faili ise, sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişidir.

⁵⁶ Sütçü, s. 986.

3. Eylem

Yukarıda da ifade edildiği üzere; TCK m. 184 hükmünde üç ayrı suç tipi düzenleme altına alınmıştır. Çalışmamızda, kanunun suçu düzenleme sistemine sadık kalınarak, suçun fiil unsuru üç başlık halinde ele alınmaya çalışılacaktır.

3.1. TCK m. 184/1 Bakımından

TCK m. 184/1'de, yapı ruhsatiyesi almadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmak cezalandırılmıştır. Suçun konu başlığı altında *bina* ile ilgili gerekli açıklamalarda bulunulduğu için; burada aynı kavram tekrar inceleme konusu yapılmayacaktır. Ancak, TCK m. 184/1 hükmü ile cezalandırılan eylemin açıklığa kavuşturulabilmesi için, maddede yer verilen *yapı ruhsatiyesi* kavramının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Hemen belirtmek gerekir ki, İmar Kanunu m. 21 hükmünde hangi yapıların yapı ruhsatiyesine tabi olduğu belirtilmiş; ancak söz konusu kavramın tanımına yer verilmemiştir.⁵⁷ Hükme göre: “(1) Bu Kanunun kapsamına giren bütün yapılar için 26'ncı maddede belirtilen istisna dışında belediye veya valiliklerden yapı ruhsatiyesi alınması mecburidir. (2) Ruhsat alınmış yapılarda herhangi bir değişiklik yapılması da yeniden ruhsat alınmasına bağlıdır. Bu durumda; bağımsız bölümlerin brüt alanı artmıyorsa ve nitelik değişmiyorsa ruhsat, vergi resim ve harca tabi olmaz. (3) Ancak; derz, iç ve dış sıva, boya, badana, oluk, dere, doğrama, döşeme ve tavan kaplamaları, elektrik ve sıhhi tesisat tamirleri ile çatı onarımı ve kiremit aktarılması ve yönetmeliğe uygun olarak mahallin hususiyetine göre belediyelerce hazırlanacak imar yönetmeliklerinde belirtilecek taşıyıcı unsuru etkilemeyen diğer tadilatlar ve tamiratlar ruhsata tabi değildir. (4) Belediyeler veya valilikler mahallin ve çevrenin özelliklerine göre yapılar arasında uyum sağlamak, güzel bir görünüm elde etmek amacıyla dış cephe boya ve kaplamaları ile çatının malzemesini ve rengini tayin etmeye yetkilidir. Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce yapılmış olan yapılar da bu hükme tabidir”.

Bu durumda, yapı ruhsatiyesi kavramı, yapı inşa edilmesi veya inşa edilmiş yapıda esaslı değişiklik yapılması için ilgili kurumdan alınması zorunlu olan izin olarak tanımlanabilir.⁵⁸

⁵⁷ Yaşar/Gökcan/Artuç, C. IV, s. 5069.

⁵⁸ Celâl Karavelioğlu, Açıklamalı-Uygulamalı-İçtihatlı İmar Kanunu, C. I,

Daha önce de ifade edildiği üzere; derz, iç ve dış sıva, badana, döşeme ve tavan kaplamaları, sıhhi tesisat tamirleri gibi faaliyetler ile taşıyıcı unsuru etkilemeyen tadilat ve tamiratlar ruhsata tabi değildir. Dolayısıyla, sözü edilen faaliyetler TCK m. 184/1 kapsamında değerlendirilemeyecektir. Yargıtay da kararlarında sözü edilen hükme özellikle riayet etmekte ve bu gibi durumlarda suçun oluşmayacağına hükmetmektedir.⁵⁹ Ancak burada asıl tartışılması gereken husus, İmar Kanunu m. 21/3’de yer verilen düzenlemenin TCK m. 184/1 hükmünü kanunilik ilkesine aykırı hale getirip getirmediğidir. Zira İmar Kanunu m. 21/3 hükmünde geçen “*yönetmeliğe uygun olarak mahallin hususiyetine göre belediyelerce hazırlanacak imar yönetmeliklerinde belirtilecek taşıyıcı unsuru etkilemeyen diğer tadilatlar ve tamiratlar*” ibaresi dikkate alındığında, suçun oluşup oluşmadığı hususunda belediye tarafından hazırlanacak olan yönetmeliklerin belirleyici kıstas olarak kabul edildiği sonucuna ulaşılabacaktır. Kanunilik ilkesinin alt sonuçlarından olan *idarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulması yasağı* ise, yönet-

Karavelioğlu Hukuk Yayınevi, 2. B. , Ankara 2007, s. 965.

⁵⁹ “...Bilirkişi raporuna göre ana bina 2005 yılından önce yapılmıştır. Ancak, çatı, sıva ve boya imalatlarının daha sonra yapıldığının belirtilmesi karşısında; çelik konstrüksiyondan çatı, sıva ve boya yapma eylemlerinin binayı tamamlamaya yönelik imalatlar niteliğinden olduğu gözetilmeden, kanuni olmayan gerekçeyle imar kirliliğine neden olma suçundan beraat kararı verilmesi...” (Yargıtay 4. CD’nin 13.11.2014 tarih ve E. 2013/42206 K 2014/32856 sayılı kararı); “ 3194 sayılı İmar Kanunu’nun 21/3 maddesine göre “derz, iç ve dış sıva, boya, badana, oluk, dere, doğrama, döşeme ve tavan kaplamaları, elektrik ve sıhhi tesisat tamirleri ile çatı onarımı ve kiremit aktarılması ve yönetmeliğe uygun olarak mahallin hususiyetine göre belediyelerce hazırlanacak imar yönetmeliklerinde belirtilecek taşıyıcı unsuru etkilemeyen diğer tadilatlar ve tamiratlar ruhsata tabi değildir”. Planlı Alanlar Tipi İmar Yönetmeliği’nin 14 ve 3030 sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tipi İmar Yönetmeliği’nin 16. maddesine göre esaslı tadilat, “yapılarda taşıyıcı unsuru etkileyen ve/veya inşaat alanını ve ruhsat eki projelerini değiştiren işlemler” şeklinde tanımlanarak, esaslı tadilatın, ruhsata tabi olduğu ifade edilmiştir.... Sanığın suça konu yeri 2002 yılında tamamladığı ve bu tarihten sonra herhangi bir inşai faaliyette bulunmadığı savunması karşısında, binayı kimin, hangi tarihte yapılmış olduğunun tespiti açısından, binanın yapımıyla ilgili bilgisi olan veya çevre konutlarda oturan kişilerin tanık olarak dinlenilmesi, elektrik, su, telefon aboneliklerinin hangi tarihte kim adına tesis edildiğinin araştırılması, suça konu yere dair önceki yıllara ait hava fotoğrafları veya uydu görüntülerinin temin edilmesi, yapı tatil zaptında belirtilen eklentilerin, taşıyıcı unsuru etkileyen ve/veya inşaat alanını ve ruhsat eki projelerini değiştiren işlemler olup olmadığı ve yapım tarihi hususlarında keşif yapıpı bilirkişiden ek rapor alınması, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerektiği gözetilmeden, eksik incelemeyle beraat kararı verilmesi...” (Yargıtay 4. CD’nin 21.12.2016 tarih ve E. 2015/18482 K. 2016/19572 sayılı kararı).

melik hükümleriyle suç ve ceza ihdas edilmesine engel teşkil etmektedir.⁶⁰ Bu durumda, İmar Kanunu m. 21/3 hükmü ile TCK m. 184/1 arasındaki ilişkinin, idarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulması yasağı kapsamında olup olmadığı ortaya konulmalıdır.

Kanaatimizce, TCK m. 184/1 mevcut haliyle *idarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaması ilkesine* aykırılık teşkil etmemektedir. Zira ruhsata tabi olmayan işlemlerin belediye tarafından hazırlanacak olan yönetmelikle belirleneceği yönündeki düzenleme, TCK m. 184/1’de değil; İmar Kanunu m. 21/3’de belirtilmiştir. Eğer, suçun oluşup oluşmadığı konusunda ilgili belediye tarafından hazırlanan yönetmelik hükümlerinin dikkate alınacağı TCK m. 184/1 hükmünde belirtilmiş olsaydı, TCK m. 184/1’in idarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulması yasağına aykırı bir biçimde düzenlendiğinden söz edilebilirdi. Nitekim doktrinde *idarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulması yasağına* aykırı olduğu belirtilen hükümlerin bizzat metinlerinde, ilgili idarelerin suçun oluşup oluşmadığı noktasında söz sahibi olduğu belirtilmiştir.⁶¹ Hâlbuki TCK m. 184/1 metninde bu yönde bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla, TCK m. 184/1 hükmü idarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz ilkesine aykırılık teşkil etmemektedir.

Doktrinde, TCK m. 184/1 hükmünde düzenlenen suçun hareketin sayısı-şekli⁶² bakımından hangi suç kategorisinde olduğu ile ilgili

⁶⁰ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Genel Hükümler, s. 105.

⁶¹ Özgenç, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu m. 152 hükmünün kanunilik ilkesine aykırı bir şekilde düzenlendiğini belirtmektedir: İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 8. B. , Ankara 2012, s. 112-113. Söz konusu hükme göre, “(1)Bu Kanun’un 68, 69 ve 70 inci maddelerine ve bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 4389 sayılı Bankalar Kanununun 14 üncü maddesine göre, Kurul veya Kurumca alınması istenen önlemleri almayan bankaların bu önlemleri almakla yükümlü olan mensupları, iki yıldan dört yıla kadar hapis ve bin günden beşbin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılırlar. (2) Birinci fıkrada belirtilen önlemleri almamak, bankanın nitelikli paya sahip ortaklarına veya bunların iştirak ve kuruluşlarına yarar sağlamak amacıyla yapıldığı takdirde dört yıldan altı yıla kadar hapis cezasına ve onbin güne kadar adli para cezasına hükmedilir”. Dikkat edileceği üzere, söz konusu hükümde, suçun ilgili kurum tarafından alınan karara aykırı davranılması sonucunda işlendiği açık bir şekilde belirtilmiştir. Hâlbuki TCK m. 184/1 metninde, bu yönde bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

⁶² Hareketin sayısı ve şekli açısından suç ayırımı için bkz. Hakan Hakeri, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınları, 16. B. , Ankara 2013, s. 148 vd. ; Timur Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 9. B. , Ankara 2013, s. 226-227.

farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre, TCK m. 184/1 *bağlı hareketli suç* tipidir.⁶³ İkinci fikre göre ise, TCK m. 184/1 *seçimlik hareketli suç* tipidir.⁶⁴ Kanaatimizce, TCK m. 184/1 hükmünde yer alan “ruhsatsız” ve “ruhsata aykırı olarak” ifadeleri, suçun konusu olan *binanın* bir vasfı olduğundan, söz konusu ibareler hareketin sayısı/şekli bakımından yapılacak değerlendirmede dikkate alınmamalı ve dolayısıyla TCK m. 184/1 hükmünün seçimlik hareketli suç biçiminde düzenlendiği sonucuna ulaşılmalıdır. TCK m. 184/1 seçimlik hareketli suç olduğu için; failin cezalandırılabilmesi için bina *yapma* ya da *yaptırma* hareketlerinden sadece birisini gerçekleştirmesi yeterlidir. Dolayısıyla, her iki eylemin yapılması durumunda birden fazla suç değil; tek suç oluşacaktır.

TCK m. 184/1’den söz edilebilmesi için; *yapı ruhsatı* alınmadan ya da yapı ruhsatına aykırı bina yapılması/yaptırılması gerekmektedir. Dolayısıyla, yapı ruhsatı alınmış yapının; *kullanma iznine* aykırı kullanılması halinde TCK m. 184/1 oluşmayacaktır. Örneğin; A, ilgili kuruma başvurarak bir *ev* yaptırmak istediğini belirtmiş ve kendisi tarafından sunulan proje kabul edilmiş olsun. A, binayı ilgili kuruma sunduğu projeye tam anlamıyla uygun bir şekilde yapsa ve fakat o binayı ev olarak değil de, örneğin avukatlık bürosu olarak kullansa TCK m. 184/1 hükmünden söz edilemeyecektir. Zira burada yapı ruhsatıyesine her hangi bir aykırılık bulunmamaktadır.

İmar Kanunu m. 29/1’e göre, “Yapıya başlama müddeti ruhsat tarihinden itibaren iki yıldır. Bu müddet zarfında yapıya başlanmadığı veya yapıya başlanıp da her ne sebeple olursa olsun, başlama müddetiyle birlikte beş yıl içinde bitirilmediği takdirde verilen *ruhsat hükümsüz sayılır*. Bu durumda yeniden ruhsat alınması mecburidir. Başlanmış inşaatlarda müktesep haklar saklıdır”. Bu durumda tartışılması gereken husus, ruhsat müddeti içinde başlanılmayan veya başlanmış olmakla birlikte bitirilemeyen yapıya, ruhsat müddeti dolduktan sonra devam edilmesinin suç oluşturup oluşturmadığıdır.

Hükümde, yapıya iki yıl içinde başlanmaması veya başlanmış olmakla birlikte yapının beş yıl içerisinde bitirilmemesi durumunda, ruhsatın hükümsüz hale geleceği açık bir şekilde belirtilmiştir. Bu

⁶³ Hafızoğulları/Özen, s. 66.

⁶⁴ Malkoç, s. 2989.

durumda, ruhsat hükümsüz hale geldikten sonra yapıya devam edilmesi, ruhsatsız bina yapma anlamına geldiğinden, eylem suç kapsamında değerlendirilmelidir. Ancak, bu ihtimalde ruhsat hükümsüz hale gelene kadar yapılan kısmın suç kapsamında olmadığı özellikle belirtilmelidir. Yine, ruhsat alan ve binayı İmar Kanunu m. 29 hükmünde belirtilen süreler içinde yapan kişinin eylemi, sonradan imar planı değişikliği yapılması durumunda da suç oluşturmayacaktır. Zira İmar Kanunu m. 29/1 hükmünün son cümlesinde, başlanmış inşaatlarda kazanılmış hakların saklı olduğu ve dolayısıyla ruhsatın hükümsüz hale gelmeyeceği açık bir şekilde belirtilmiştir. Örneğin A, 10.10.2011 tarihinde 5 katlı bir bina yapmak için yapı ruhsatı almış ve hemen yapı inşasına başlamış olsun. A, başladığı bu yapıyı 10.10.2013 tarihinde bitirmiş; ancak 10.09.2013 tarihinde yapılan imar planı değişikliği ile o yörede en fazla 4 katlı binaların yapılabileceği düzenlenmiş olsun. Her ne kadar yapı ruhsatıyeleri imar planına uygun olarak verilse de⁶⁵, bu durumda A yapıyı İmar Kanun m. 29 hükmünde belirtilen süreler içinde yaptığından eylemi suç olarak kabul edilmemelidir.⁶⁶

3.2. TCK m. 184/2 Bakımından

TCK m. 184/2 hükmüne göre: “Yapı ruhsatıyeleri olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır”. Söz konusu hükme göre suçun fiil unsuru, elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmedir.⁶⁷

⁶⁵ Sütçü, s. 991. Yapı ruhsatı işleminin, imar planının uygulama işlemlerinden olduğu konusunda bkz. Cafer Ergen/Veli Böke, Kaçak Yapı, Seçkin Yayınları, 2. B., Ankara 2006, s. 124.

⁶⁶ Burada yer verilen ifadeler, A'nın yapı ruhsatıyeleri uygun olarak yaptığı binaya ilgili idarenin kullanma izni vermek zorunda olduğu şeklinde yorumlanmamalıdır. Binanın yapı ruhsatına uygun olarak yapılmasından sonra, imar planı değişikliği olması ve yapılan binanın mevcut haliyle yeni imar planına aykırı olması durumunda, ilgili idarenin kullanma izni vermesinin gerekip gerekmediği idare hukuku kuralları çerçevesinde değerlendirilmelidir. Burada tartışılan husus, ilgili idarenin bu tür yapılara kullanma izni vermesinin zorunlu olup olmadığı değil; kullanma izni verilmesi bile eylemin suç oluşturup oluşturmayacağıdır.

⁶⁷ Doktrinde, TCK m. 184/2 açısından fiilin “Yapı ruhsatıyeleri olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmek” olduğu da ifade edilmektedir: Yılmaz, s. 188-189.

TCK m. 184/2’de yer verilen suçun oluşması için, elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılan yerin *şantiye* olması gerekmektedir.⁶⁸ Bu nedenle, şantiye niteliğinde olmayan binalara elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılması TCK m. 184/2 kapsamında değildir.⁶⁹ Hükümde sadece elektrik, su ve telefondan söz edildiği için; bunlar dışında kalan doğalgaz, yol yapımı, alt yapı kurulması gibi çalışmalara müsaade etme eylemleri, TCK m. 184/2 kapsamında kabul edilemeyecektir.^{70, 71}

Yukarıda da ifade edildiği üzere; TCK m. 184/2’de düzenlenen suçun faili, bağlantı yapılmasında kontrol, imza ve onay safhasında görevli olan kişilerdir.⁷² Dolayısıyla fiilen *bağlantı yapan* kişilerin eylemleri TCK m. 184/2 kapsamında değildir.⁷³ Yine, TCK m. 184/2 hükmündeki suç bağlantıya müsaade edilmesiyle tamamlanacağından, bağlantıyı yapan kişilerin eylemi kural olarak TCK m. 184/2’ye iştirak olarak da değerlendirilemeyecektir.

TCK m. 184/2 hükmünde, m. 184/1’den farklı olarak sadece yapının ruhsatsız olmasından söz edilmiştir. Bu nedenle, yapı ruhsatiyesi alınmış binalarda, bina alınan ruhsata aykırı yapılsa bile, ruhsata aykırı yapılan binanın şantiyesine elektrik, su veya telefon bağlantısına müsaade etme eylemi suç oluşturmayacaktır.⁷⁴

Doktrinde TCK m. 184/2 ile ilgili yapılan tartışmalardan bir diğerini suçun tamamlanma anı oluşturmaktadır. Bu kapsamda ileri sürülen fikirlerden ilkinde göre, TCK m. 184/2 hükmünde yer verilen suç tipi, yapılan bağlantının faal hale gelmesiyle tamamlanmış sayılacaktır.⁷⁵ Diğer fikre göre ise, suç, ruhsatsız inşaatın şantiyesine elektrik, su veya

⁶⁸ Hakeri/Özkan, s. 236.

⁶⁹ Yıldız, s. 295-296.

⁷⁰ Ergen, s. 20.

⁷¹ Bununla birlikte Hafizoğulları/Özen, her ne kadar madde metninde sadece elektrik, su ve telefondan bahsedilmiş olursa da; özde altyapı hizmetlerinin bu tür yapılara ulaştırılmasının engellenmesi amaçlandığından, genişletici yorumla doğalgaz bağlantısı yapılmasının da TCK m. 184/2 kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir: Hafizoğulları/Özen, s. 68. Kanaatimizce, mevcut kanuni düzenleme karşısında elektrik, su ve telefon dışındaki hizmetlere ait bağlantılara müsaade edilmesinin suç kapsamında kabul edilmesi, kıyas yasağına aykırıdır.

⁷² Sütçü, s. 985.

⁷³ Yılmaz, s. 187.

⁷⁴ Taşkın, s. 281; Ergen, s. 22.

⁷⁵ Arısoy, s. 94; Çelik, s. 45

telefon hattının bağlanması ile tamamlanmakta; bağlanan bu hatlardan yararlanma ise suçun tamamlanması açısından önem taşımamaktadır.⁷⁶ Kanaatimizce, TCK m. 184/2 hükmündeki suçun tamamlanması için, bağlantının faal hale gelmesi ve hatta bağlantının yapılmış olması bile gerekmemektedir. Zira maddede bağlantı yapılması değil; bağlantı yapılmasına *müsaade edilmesi* suç olarak kabul edilmiştir. Bu durumda, bağlantı yapılmasına müsaade edildikten sonra, *bağlantı yapılmaya bile* suçun tamamlanmış olduğu kabul edilmelidir. Bağlantı yapılmasına müsaade edildikten sonra, müsaade edilen bağlantının fiilen yapılması durumunda ise, bağlantıyı yapan kişi, binanın ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olduğunu biliyorsa TCK m. 184/1 hükmündeki suça iştirak etmekten (yardım etme) sorumlu tutulmalı; aksi halde, TCK m. 184/1-2 hükümlerinden sorumluluğu yoluna gidilmemelidir.

Bina yapan ya da yaptıran kişinin, bina yapımı esnasında izin almadan komşularına ait hatlardan şantiyeye elektrik, su veya telefon bağlantısı yapması halinde TCK m. 184/2 değil; karşılıksız yararlanma suçu (TCK m. 163/2-3) oluşacaktır.

3.3. TCK m. 184/3 Bakımından

TCK m. 184/3 hükmüne göre, “*Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınıai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*”.

TCK m. 184/3 hükmünde, ilk iki fıkraya nazaran dikkat çeken iki husus bulunmaktadır. İlk iki fıkrada *yapı ruhsatı* yerine *yapı kullanma izni* kavramına atıf yapılmıştır. Yine ikinci fıkrada elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade edilmesi suç olarak kabul edilmişken; üçüncü fıkrada *sınıai faaliyet* icrasına müsaade edilmesi cezalandırılmıştır. Bu noktada, *yapı kullanma izni* ile *sınıai faaliyet* kavramlarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

“*Yapı Kullanma İzni*” başlığını taşıyan İmar Kanunu m. 30/1’e göre, “*Yapı tamamen bittiği takdirde tamamının, kısmen kullanılması mümkün kısımları tamamlandığı takdirde bu kısımlarının kullanılabilmesi için, inşaat ruhsatını veren belediye, valilik bürolarından; 27nci maddeye göre ruhsata*

⁷⁶ Meran, s. 178; Yılmaz, s. 189.

tabi olmayan yapıların tamamen veya kısmen kullanılabilmesi için ise ilgili belediye ve valilikten izin alınması mecburidir. Mal sahibinin müracaatı üzerine, yapının ruhsat ve eklerine uygun olduğu ve kullanılmasında fen bakımından mahzur görülmediğinin tespit edilmesi gerekir". Dikkat edileceği üzere, hükümde yapı kullanma izninin ne zaman verileceği düzenlenmiş; ancak kavramın tanımı yapılmamıştır. Kanunda yer verilen bu düzenleme nazara alındığında, yapı kullanma izni, "yapıların, kanun, imar planı ve yönetmelik hükümleri ile ruhsat ve eklerine uygun olarak yapıldığını ve kullanılmasında fen ve sağlık bakımlarından bir sakınca olmadığını gösteren ve sahibine fiilen kullanma ve iskân etme yetki ve imkânı veren resmi bir belge" şeklinde tanımlanabilir.⁷⁷

Kanunda yapı kullanma izninden söz edildiği için; **yapı ruhsatıyesi alınmış olursa bile**, kullanma izni alınmayan yapılarda sınai faaliyet icrasına müsaade edilmesi suç teşkil edecektir.⁷⁸ Bu nedenle, sınai faaliyete izin verecek olan görevlinin, talepte bulunan kişinin söz konusu yapıyla ilgili kullanma izni alıp almadığını da kontrol etmesi gerekmektedir.⁷⁹

Yukarıda da ifade edildiği üzere, TCK m. 184/3 gereğince, sınai faaliyet icrasına müsaade etme yetki ve görevine sahip olan görevlinin, öncelikle söz konusu yapı ile ilgili kullanma izninin bulunup bulunmadığını araştırması gerekmektedir. Bu noktada tartışılması gereken hususlardan birisi de, ilgili görevlinin kullanma izni ile yürütülecek olan sınai faaliyet arasında uygun bir illiyet bağı araştırması yapmasının gerekip gerekmediğidir. Örneğin, A, ilgili kurumdan ev olarak kullanmak üzere kullanma izni almış olsun. A, aldığı bu kullanma izni ile söz konusu evde her hangi bir sınai faaliyet yürütmek üzere başvuru yaptığında, başvuruyu alan görevli, kullanma izninin konut amacıyla verildiğini bilmesine rağmen; A'ya sınai faaliyet yürütmek üzere müsaade ettiğinde suç oluşacak mıdır?

TCK m. 184/3'de, kullanma izni ile müsaade edilecek sınai faaliyet arasında uygun bir bağıın olması gerektiği yönünde bir açıklamaya yer verilmemiştir. Doktrinde de, yapı kullanma izni alınmış bir binada, kullanma amacına uygun olmayan bir sınai faaliyet yürütülmesinin

⁷⁷ Karavelioğlu, C. 2, s. 1178.

⁷⁸ Malkoç, C. 3, s. 2994.

⁷⁹ Ergen, s. 23.

suç oluşturmayacağı ifade edilmektedir.⁸⁰ Kanaatimizce, bu durumda TCK m. 184/3 hükmünde belirtilen suç oluşmasa da; izin veren kişinin kamu görevlisi olması durumunda, diğer şartlar da mevcut ise, görevi kötüye kullanma suçundan söz edilebilecektir.

TCK m. 184/3'de düzenlenen suçun oluşabilmesi için; ilgili sınaî faaliyete izin verilmesi yeterli olup, faaliyetin fiilen icra edilmiş olması gerekmemektedir.⁸¹ Bu niteliği sebebiyle, TCK m. 184/3 hükmü doktrinde *şekli suç*⁸² olarak nitelendirilmektedir.⁸³

B. SUÇUN MANEVİ UNSURU

TCK m. 184 hükmünde yer verilen suç tiplerinin her biri kasten işlenebilir. Bu nedenle, ilk fıkradaki suç açısından failin yaptığı yapının ruhsatsız/ruhsata aykırı olduğunu; ikinci fıkra açısından bağlantı yapılacak şantiyeye ait binanın ruhsatsız olduğunu ve son fıkradaki suç açısından, yapı kullanma izni alınmamış olduğunu bilmesi gerekmektedir. Aksi halde failin kasten hareket ettiğinden ve dolayısıyla suçun oluştuğundan söz edilemez.

İlk fıkradaki suç açısından, binayı yapan kişinin, yapının ruhsata aykırı olduğunu öngörmesine rağmen binayı yapmaya devam etmesi halinde suçun oluştuğu kabul edilmelidir. Yani ilk fıkrada yer verilen suç tipi olası kast ile de işlenebilmektedir. Yine ikinci ve üçüncü fıkralarda, müsaade edecek olan görevlinin yapı ruhsatı veya kullanma izninin alınmamış olduğunu öngörmesi ve fakat neticeyi kabullenerek fiiline devam etmesi halinde, suçun olası kastla işlendiğini kabul etmek gerekecektir.⁸⁴

Kanunda suçun taksirli haline yer verilmediği için, TCK m. 184 hükmünde yer verilen suç tiplerinin taksirle işlenmesi mümkün değildir.⁸⁵

⁸⁰ Sütçü, s. 986.

⁸¹ Arısoy, s. 93.

⁸² Doktrinde şekli suç deyimi ile aynı anlama gelmek üzere, neticesi harekete bitişik suç kavramı da kullanılmaktadır: Hakeri, s. 160; Veli Özer Özbek/Mehmet Nihat Kanbur/Koray Doğan/Pınar Bacaksız/ İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 5. B., Ankara 2014, s. 237. Bununla birlikte, öğretilerde Yeni TCK sistematüğünde neticesi harekete bitişik suç-neticesi hareketten ayrılabilen suç gibi bir ayrımın yapılamayacağı da ileri sürülen fikirler arasındadır: Özgenç, Genel Hükümler, s. 172.

⁸³ Hafızoğulları/Özen, s. 71.

⁸⁴ Yıldız, s. 296.

⁸⁵ Kalabalık, s. 631.

C. SUÇUN HUKUKA AYKIRILIK UNSURU VE KUSURLULUĞU ETKİLEYEN HALLER

İmar kirliliğine neden olma, “Toplum Karşı Suçlar” arasında düzenlendiğinden, ilgilinin rızası bu suç bakımından hukuka uygunluk sebebi olarak kabul edilemez. Bu nedenle, arsasına ruhsatsız/ruhsata aykırı bina yapılmasına müsaade eden kişinin gösterdiği rıza, bina yapan kişinin eylemini hukuka uygun hale getirmeyecektir. Yine meşru müdafaa, hakkın kullanılması gibi hukuka uygunluk sebeplerinin imar kirliliğine neden olma suçu bakımından uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır.

TCK m. 184/2-3 fıkralarında yer alan suçların, ilgili amirin emri üzerine işlenmesi durumunda, amirin emri bir hukuka uygunluk sebebi olmadığından, hem emri veren amir hem de emri yerine getiren görevli sorumlu tutulacaktır.⁸⁶ Bununla birlikte, TCK m. 184 hükmünde yer verilen suç tipleri açısından hata hükümlerinin uygulanması mümkündür. Örneğin, ruhsat üzerinde hataya düşmek failin kastını kaldırır ve kanunda suçun taksirli hali de düzenlenmediğinden kişi cezalandırılmaz.⁸⁷

Haksız tahrikten söz edilebilmesi için, işlenen suç ile haksız fiilin meydana getirdiği elem ve öfke arasında nedensellik bağı bulunması gerektiğinden⁸⁸, imar kirliliğine neden olma suçu bakımından TCK m. 29 hükmü uygulanamayacaktır.

⁸⁶ Yılmaz, s. 190-197. Yazar burada amirin emrini hem hukuka uygunluk sebebi olarak nitelendirmekte hem de emri veren kişinin fiilinin suç oluşturacağını ve emri veren amir ile emri yerine getiren görevlilerin sorumlu olacağını belirtmektedir. Yazarın emri veren ve bu emri yerine getiren kişilerin sorumlu olacağı yönündeki görüşü doğru ise de; amirin emrini hukuka uygunluk sebebi olarak nitelendirmesi hatalıdır. Amirin emri hukuka uygunluk sebebi teşkil etmekte ise, ne emri veren ne de bu emri yerine getiren sorumlu olmayacaktır. Hukuka uygunluk sebebi olan husus, kanun hükmü ile verilen görevin ifasıdır. Konu hakkında daha fazla açıklama için bkz. Hakeri, s. 281 ve s. 369 vd; Özgenç, Genel Hükümler, s. 298 ve 396.

⁸⁷ Hafızoğulları/Özen, s. 67-69.

⁸⁸ Mahmut Koca/İlhan Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 9. B., s. 350.

III. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ

A. TEŞEBBÜS

TCK m. 184/1'deki suç açısından teşebbüs hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalıdır. Doktrinde savunulan baskın görüşe göre, TCK m. 184/1 hükmündeki suça teşebbüs mümkün değildir.⁸⁹ Azınlıkta kalan ikinci görüş ise, TCK m. 184/1 açısından teşebbüs kurallarının uygulanmasını engelleyen bir kuralın bulunmadığını ve dolayısıyla teşebbüs hükümlerinin bu suç açısından da tatbik edilebileceğini savunmaktadır.⁹⁰

Kanaatimizce, TCK m. 184/1 hükmündeki suçun tamamlanmış sayılması için binanın yapılmış/yaptırılmış olması, yani inşa edilen yapının *İmar Kanunu m. 5 anlamında* bina vasfına kavuşmuş olması gerekir.

İmar Kanunu m. 5 hükmü dikkate alındığında ise, binadan ve dolayısıyla TCK m. 184/1 anlamında tamamlanmış suçtan söz edilebilmesi için; yapının, mevcut haliyle insanların içine girebileceği, oturma, çalışma, eğlenme, ibadet etme veya dinlenme gibi günlük ihtiyaçlarını karşılayabileceği ya da hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayacak tarzda olması ve bütün bunlara ek olarak üzerinin örtülmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Dolayısıyla, üzeri örtülmedikçe ve yukarıda yer verilen fonksiyonları yerine getirebilecek niteliğe ulaşmadıkça, inşa edilen yapı bakımından TCK m. 184/1 hükmündeki suçun tamamlandığından söz edilemez. Söz konusu fonksiyonları yerine getirmeye yönelik bina inşasına yönelik çukur kazma, duvar örme gibi faaliyetler ise teşebbüs kapsamında değerlendirilmelidir. Bununla birlikte, failin amaçladığından daha azını gerçekleştirdiği durumlarda eylemin teşebbüs halinde kaldığı kabul edilemeyeceğinden⁹¹, 4 katlı bir bina yapmak isteyen failin eylemine 2. katı bitirdikten sonra engel olunması gibi hallerde, suçun tamamlandığı kabul edilmelidir.

⁸⁹ Çelik/Altıparmak, s. 97; Arısoy, s. 99; Ceyhan, s. 98; Kalabalık, s. 631.

⁹⁰ Meran, s. 181.

⁹¹ Hakeri, s. 467.

Yargıtay ise, TCK m. 184/1 hükmünde düzenlenen suç bakımından, inşaata başlanmasıyla suçun tamamlanacağını kabul etmektedir.⁹²

Yukarıda da ifade edildiği üzere, TCK m. 184/2 hükmündeki suçun tamamlanması için, bağlantının faal hale gelmesi ve hatta bağlantının yapılmış olması gerekmemektedir. Zira maddede, bağlantı yapılması değil; bağlantı yapılmasına *müsaade edilmesi* suç olarak kabul edilmiştir. Bu durumda, bağlantı yapılmasına müsaade edildikten sonra, *bağlantı yapılmasa bile* suçun tamamlanmış olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla ikinci fıkradaki suç, kural olarak teşebbüse müsait değildir.⁹³ Benzer hususlar üçüncü fıkra da düzenlenen suç açısından da geçerlidir.⁹⁴

B. İŞTİRAK

TCK m. 184/1 hükmü açısından binayı yapan kişi sayısının birden fazla olması durumunda, bu kişilerin iştirak halinde suçu işlediği kabul edilmelidir.⁹⁵ Ancak, kanunda binayı yapan ve yaptıranın eylemleri birbirinden bağımsız olarak düzenlendiği için, binayı yapan kişi ile yaptıran kişinin iştirak halinde hareket ettiği kabul edilemeyecektir.⁹⁶ Binanın yapımına ekonomik olarak destek veren kişiler ise yardım eden olarak sorumlu tutulabilecektir. Yine TCK m. 184/1 açısından bina yaparı/yaptırarı azmettiren kişi de suça iştirak etmiş sayılacaktır.

TCK m. 184/1 hükmüne iştirak açısından, ruhsatsız/ruhsata aykırı binada oturan aile bireylerinin de sorumluluğu tayin edilmelidir.

⁹² "...5237 sayılı TCK'nın 184. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen ruhsatsız ya da ruhsata aykırı bina yapılması suçunda, bina niteliğindeki inşaata fiilin başlanmasıyla suçun oluşup tamamlanacağı, sanığın ruhsatsız olarak yapmaya başladığı tek katlı inşaatın duvarlarını örmüş haldeyken tutanak düzenlenmiş olması karşısında, suça konu inşai faaliyetin bina niteliğinde olduğu gözetilmeden, mahkemece, çatı kaplaması olmayan yani üstü örtülü olmayan bir yapının bina vasfında olmadığı biçimindeki kanuni ve yerinde olmayan gerekçe ile beraat kararı verilmesi, kanuna aykırıdır" (Yargıtay 4. CD'nin 02.07.2013 tarih ve E. 2012/23458, K. 2013/20803 sayılı kararı).

⁹³ Yılmaz aynı sonuca, TCK m. 184/2 hükmünün şekli suç olmasından yola çıkarak ulaşmaktadır: Yılmaz, s. 192. Aksi görüş için bkz. Yaşar/Gökcan/Artuç, C. IV, s. 5085.

⁹⁴ TCK m. 184/3 hükmünde yer verilen suçun, ani suç olması sebebiyle teşebbüse müsait olmadığı yönündeki görüş için bkz: Sezin Duygu Tuncer/Mithat Burak Başkale, "Çevre Ceza Hukukunda Zaman", *AÜHFD*, 65 (4) 2016, s. 3702.

⁹⁵ Yılmaz, s. 183.

⁹⁶ Yaşar/Gökcan/Artuç, C. IV, s. 5085-5086.

Buna göre, eğer ruhsatsız/ruhsata aykırı binada oturan aile bireylerinin hepsi binayı birlikte yapmışlarsa, bu kişilerin müşterek fail olarak sorumlu tutulması gerekir. Yine, bu kişilerin binanın yapımında çalışmamış olmakla birlikte, eyleme yardım eden veya azmettiren olarak katılmaları da mümkündür. Ancak aile bireyleri binanın yapımı esnasında eyleme katılmamışlarsa ve yardım etme-azmettirme yönünde bir fiilleri de bulunmuyorsa, TCK m. 184/1 hükmünden sorumlu tutulmaları mümkün değildir. Bu ihtimalde, aile bireylerinin ruhsatsız/ruhsata aykırı binada oturmaları, bu kişiler açısından TCK m. 184/1 hükmünün oluşması sonucunu doğurmaz.

TCK m. 184/1 hükmünde ruhsatsız veya ruhsata aykırı bina yapma/yaptırma cezalandırıldığından, bina yapıldıktan sonra ruhsatsız/ruhsata aykırı yapılan bu binada kiracı olarak oturan kişiler imar kirliliğine neden olma suçundan sorumlu tutulamayacaktır.⁹⁷ Bu durumda, ruhsatsız/ruhsata aykırı binada oturan bu kişilerin TCK m. 278 hükmünde düzenlenen suç u bildirmeme suç u karşısındaki sorumlulukları tayin edilmelidir.

Kanaatimizce, ruhsatsız/ruhsata aykırı binayı kiracı olarak veya herhangi bir sıfatla kullanan kişiler, söz konusu binanın hukuka aykırı olarak yapıldığını biliyor olsalar bile, kural olarak TCK m. 278'de düzenlenen suç u bildirmeme suç undan söz edilemeyecektir. Zira TCK m. 278/1'den hüküm kurulabilmesi için, ortada *iş lenmekte olan* bir suç un bulunması gerekir. Kiracının ruhsatsız/ruhsata aykırı binayı kullanması durumunda, bina bitmiş olacağından, TCK m. 278/1 hükmü tatbik edilemeyecektir. Hükmün ikinci fıkrasının uygulanması için ise, kanunun deyim iyle *iş lenmiş olmakla birlikte sebebiyet verdiği neticelerin sınırlandırılması halen mümkün bulunan* bir suç bulunması gerekir. Doktrinde, TCK m. 278/2 hükmünün uygulanması için, öncelikle bir *netice suç unun* bulunması gerektiği haklı olarak ifade edilmektedir⁹⁸. TCK m. 184/1 hükmünde düzenlenen suç tan bahsedilebilmesi için

⁹⁷ Yılmaz, s. 176.

⁹⁸ Mustafa Ruhan Erdem, "Suç u Bildirmeme Suç u (TCK m. 278)", *TBB Dergisi*, S. 80, Y. 2009, s. 112. Ancak doktrinde, TCK m. 278/2'de yer verilen netice kavramından kanundaki neticenin mi yoksa suç un iş lenmesinden sonra ortaya çıkan dolaylı neticelerin mi kastedildiğ inin net olmadığı ifade edilmektedir: İsa Döner, "Suç u Bildirmeme Suç u", *AÜEHFD*, C. IX, S. 3-4, Y. 2005, s. 75; Yener Ünver, *Adliyeye Karşı Suç lar* (TCK m. 267-298), Seçkin Yayınları, 3. B. , Ankara 2012, s.293.

ise; herhangi bir neticenin meydana gelmesi gerekmediğinden, yani TCK m. 184/1 netice suçu olmadığından, kiracının TCK m. 278/2'den sorumlu tutulması da mümkün değildir. Ancak, kira sözleşmesi yapıldıktan ve kiracı kiralanan yeri kullanmaya başladıktan sonra, kullanılan yerde ruhsata aykırı bina yapılmaya başlanırsa, işlenmekte olan suç söz konusu olacağından, kiracının suçu bildirim yükümlülüğünden söz edilebilir ve bu yükümlülüğe aykırı davranan kiracı hakkında TCK m. 278/1 hükmü uygulanabilir.

TCK m. 184/1 ile bağlantılı olarak sorumluluğu tayin edilmesi gereken bir diğer kişi, kat karşılığı arsa satan kişidir. Arsa sahibi, arsasına ruhsatsız/ruhsata aykırı bina yapılacağını bildiği halde, kendisine verilecek daire/daireler karşılığında bu arsasını bina yapan kişiye tahsis ederse, bina yaptırmış olacağından, TCK m. 184/1 hükmünden sorumlu tutulmalıdır.⁹⁹

TCK m. 184/2-3 fıkralarında düzenlenen suçlar *özgü suç* olduğundan; bu suçlarda ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişiler fail olabilir. Diğer kişiler ise bu suçlardan sadece azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulabilir.¹⁰⁰

C. İÇTİMA

Ruhsatsız/ruhsata aykırı yapılan binanın birden fazla katlı olması veya tek katlı olmakla birlikte birden fazla bölüme sahip olması, suçun da birden fazla olduğu anlamına gelmemektedir. Ancak, araya zaman ve mekân farklılığının girdiği durumlarda, diğer şartlar da mevcutsa zincirleme suç hükümleri uygulanabilir.¹⁰¹ Örneğin, verdiği karar üye-

⁹⁹ "...Arsa sahibiyle müteahhit arasında kat karşılığı inşaat yapım sözleşmesinin bulunması ve imar kirliliğine neden olmak suçunda yapı ruhsatıyesisi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina "yapan" veya "yaptıran" kişinin cezalandırılacağı belirtilmesi karşısında, delillerin değerlendirilmesinde yanlıya düşülerek arsa sahibi sanık hakkında beraat kararı verilmesi hukuka aykırıdır..." (Yargıtay 4. CD'nin 19.09.2012 tarih ve E. 2012/1537 K. 2012/18064 sayılı kararı).

¹⁰⁰ Ceyhan, s. 99.

¹⁰¹ "...İmar kirliliğine neden olma suçunda; ruhsata aykırı ilave inşaat nedeniyle, yapı tatil zabıtlarına dair olarak, iddianame ile kamu davası açıldığı ve sanığın yargılandığı; aynı binaya dair olarak yeniden tutanak düzenlendiği ve kamu davası açıldığının anlaşılması karşısında, önceki iddianameyle eylemin hukuki kesintiye uğramış olduğu gözetilerek, mahallinde keşif yapılması, önceki tarihli iddianame ile son tutanak tarihi arasında aynı suçun oluşup oluşmadığı tespit edilmelidir..." (Yargıtay 4. CD'nin 24.04.2014 tarih ve E. 2013/ 29404K. 2014/13452 sayılı kararı).

rine, her sene binanın bir katını çıkan kişinin TCK m. 184/1 hükmünü zincirleme şekilde ihlal ettiği söylenebilir.¹⁰² Yine doktrinde, ruhsatsız bina yapıldığının ilgili görevlilerce fark edilmesi ve binanın mühürlenmesi üzerine, inşaata devam edilmesi durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanacağı¹⁰³ ve fakat ilk tespit sonrasında fail hakkında dava açıldıktan sonra inşaata devam edilmesi ihtimalinde birden fazla suç oluşacağı, yani gerçek içtima hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmektedir.¹⁰⁴

Binanın mühürlenmesinden sonra inşaata devam edilmesi durumunda, failin eylemi TCK m. 203 kapsamındaki suçu da oluşturmaktadır. Bu durumda, TCK m. 184 ile m. 203 hükümleri arasındaki içtima ilişkisi de ayrıca ortaya konmalıdır. *Sütçü*, bu durumda TCK m. 184/1 ile TCK m. 203 arasında gerçek içtima kurallarının uygulanması gerektiğini belirtmektedir.¹⁰⁵ Kanaatimizce, binanın mühürlenmesinden sonra inşaata devam edilmesi durumunda, TCK m. 184/1 ile m. 203 arasındaki içtima ilişkisi açısından iki ayrı ihtimal göz önünde bulundurulurak sonuca ulaşılmalıdır. Buna göre;

- Binanın mühürlenmesinden sonra, *mühür kaldırılmadan* inşaata devam edilmiş ise, yani TCK m. 203 hükmünde belirtildiği üzere *müh-*

kararı); "...Sanık hakkında 2006 tarihli iddianameyle dava açıldıktan sonra 2012 tarihli tutanakla zemin kat üzerine ruhsatsız olarak birinci kat işyeri yapıldığının belirtilmesi karşısında iddianamenin düzenlenmesinden sonra yapılan imara aykırı imalatlar ayrı suç oluşturur. Suça konu değişikliklerin dükkânını kiralayan kişiler tarafından yapıldığının kabulü karşısında, kiralayan kişiler hakkında suç duyurusunda bulunulup yapılacak soruşturma sonucunda kamu davası açılması durumunda, hukuki bağlantı nedeniyle davalar birleştirilerek sanıkların hukuki durumunun belirlenmesi gerekir..." (Yargıtay 4. CD'nin 12.05.2016 tarih ve E. 2015/27780 K. 2016/10400 sayılı kararı).

¹⁰² İmar kirliliğine neden olma suçunun topluma karşı değişik zamanlarda işlenmesi halinde zincirleme suç hükümlerinin uygulanabileceği konusunda bkz. Kalabalık, s. 632.

¹⁰³ Nitekim Yargıtay da, mühürleme işleminden sonra inşaata devam edilmesini zincirleme suç kapsamında değerlendirmiştir: "...30.08.2008 tarihli mühürleme zaptından sonra kolluk tarafından düzenlenen 29.09.2010 tarihli görgü tespit tutanağında, beş kattan oluşan binadaki katların ikamet edilmeye hazır hale getirildiğinin belirtilmesi ve bu şekilde de mühürleme zaptından sonra iddianame tanziminden önce inşaata devam edilmesi karşısında, TCK'nın 43/1. maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi..." (Yargıtay 4. CD'nin 10.06.2013 tarih ve E. 2012/23062 K. 2013/18015 sayılı kararı).

¹⁰⁴ Yaşar/Gökcan/Artaç, C. IV, s. 5087.

¹⁰⁵ Sütçü, s. 990. Yine konu hakkında bkz. Meran, s. 182.

*rün konuluş amacına aykırı hareket edilmiş*¹⁰⁶ ise, gerçekleştirilen bu ikinci hareketle hem TCK m. 184/1 hem de m. 203 ihlal edilmiş olunacak ve dolayısıyla bu iki suç arasında fikri içtima kuralları uygulanacaktır. Fikri içtima kuralları uygulandığında, cezası daha fazla olduğu için TCK m. 184/1 uygulanma kabiliyetine sahip olacaktır. Bu ihtimalde, TCK m. 184 hükmünde düzenlenen suç birden fazla kez işlenmiş olduğundan, diğer şartlar da mevcutsa, zincirleme suç sebebiyle, faile verilecek ceza TCK m. 43 marifetiyle artırılmalıdır. Zincirleme suçun koşullarının oluşmaması durumunda ise, TCK m. 184/1'deki suç bakımından gerçek içtima uygulanmalıdır.

- Binanın mühürlenmesinde sonra, önce mühür kaldırılmış ve daha sonra inşaata devam edilmiş ise, artık birden fazla hareket söz konusu olduğundan, fikri içtima uygulanamayacaktır. Bu ihtimalde, fail birden fazla kez TCK m. 184/1 hükmünü, bir kez ise TCK m. 203 hükmünü ihlal etmiş olacak ve dolayısıyla TCK m. 203 ile m. 184/1 arasında gerçek içtima uygulanacaktır. Yine bu ihtimalde, TCK m. 184/1 hükmü birden fazla kez ihlal edildiği için, bu suç tipi açısından şartları varsa zincirleme suç (m. 43) uygulanmalı, zincirleme suçla ilişkin koşullar oluşmamış ise, faile TCK m. 184/1 hükmünden iki kez ceza verilmelidir.

Yargıtay ise, bu konuda herhangi bir ayırım yapmadan, binanın mühürlenmesinden sonra inşaata devam edilmesi halinde, failin mühür bozma suçundan dolayı da cezalandırılması gerektiğine karar vermiştir.¹⁰⁷

Bununla birlikte, mühür bozma suçu ile ilgili olarak yukarıda yer verilen ifadeler binanın ruhsata uygun hale getirilmesi için yapılan iş-

¹⁰⁶ Mühür bozma seçimli hareketli suçlardan olup; suçun oluşması için mührün kaldırılması veya mühür kaldırılmaksızın mührün konuluş amacına aykırı hareket edilmesi gerekmektedir. Bu hareketlerden birinin yapılması suçun oluşması için yeterlidir. Konu hakkında daha fazla açıklama için bkz. Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Ahmet Caner Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi (Özel Hükümler), 4. Cilt, Turhan Yayınevi, Ankara 2009, s. 4043.

¹⁰⁷ "...Sanığın ruhsatsız yaptığı inşaatın, 30.03.2010 tarihli tutanakla, mühürlenerek durdurulmasından sonra, 11.05.2010 tarihinde yapılan kontrolde mühre rağmen inşaata devam edildiğinin belirlenmesi ve ayrıca 30.03.2010 tarihli tutanağın, İmar Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca, sanığın yapı yerinde bulunmaması nedeniyle, yapı yerine asılıp bir suretinin muhtara bırakılması karşısında, kanuni olmayan ve yetersiz gerekçeyle mühür bozma suçundan beraat kararına hükmedilmesi..." (Yargıtay 4. CD'nin 13.11.2014 tarih ve E. 2013/42206 K. 2014/32856 sayılı kararı).

lemler bakımından geçerli değildir. Zira 3194 sayılı İmar Kanunu m. 42/9 hükmüne göre, “Yapının bu Kanuna, ilgili diğer mevzuata, plana, ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere uygun hale getirilmesi için **idarenin yazılı izni dâhilinde yapılan iş ve işlemler mühür bozma suçu teşkil etmez**”.

Burada belirlenmesi gereken hususlardan bir diğeri, yapı ruhsatı almadığı halde, ilgili kurumlara başvurarak TCK m. 184/2’de belirtilen hizmetlerden yararlanan kişilerin sorumluluğudur. Doktrinde *Yılmaz*, bu kişilerin eylemlerinin TCK m. 184/1 kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.¹⁰⁸ Kanaatimizce bu durumda ikili ayırım yapılarak sorumluluk tayin edilmelidir. Buna göre; ilgili kuruma başvuran kişi, bina yapan veya yaptıran kişi ise, bina yaptığı/yaptırdığı için TCK m. 184/1 hükmünden; elektrik, su veya telefon bağlantısına müsaade eden kişiyi azmettirdiği için ise TCK m. 184/2’ye azmettirmeden *ayrı ayrı* cezalandırılmalıdır. Ancak bu sonucun geçerli olması için, söz konusu bağlantılara müsaade eden görevli ile ilgili görevliye başvuran kişi arasında iştirak iradesinin bulunması gerekir. Bu nedenle, ilgili kuruma başvuran kişi sahte belgelerle görevlileri yapı ruhsatı olduğuna inandırmış ise, artık TCK m. 184/2 açısından azmettiren değil; dolaylı fail olarak sorumlu tutulmalıdır. Burada failin birden fazla eylemi söz konusu olduğu için *fikri içtima* kurallarının uygulanmasından söz edilemeyecektir. Yine bu ihtimalde; kuruma başvuran kişi, sahte resmi belge kullanmış ise, TCK m. 212 hükmü nedeniyle, resmi belgede sahtecilik suçundan da sorumlu tutulmalıdır. Buna karşılık, ilgili kuruma başvuran kişi, bina yapan/yaptıran kişi değil ise; bu kişi TCK m. 184/1 açısından *yardım eden*; TCK m. 184/2 açısından ise azmettiren veya dolaylı fail olarak sorumlu tutulmalıdır.

Ruhsatsız/ruhsata aykırı bina yapılan arsanın başkasına ait olması durumunda, hem imar kirliliğine neden olma (m. 184/1) hem de TCK m. 154/1’de düzenlenen “hakkı olmayan yere tecavüz” suçu oluşacak ve failin işlemiş olduğu bu suçlar arasında gerçek içtima uygulanacaktır.

3194 sayılı İmar Kanunu m. 42/2 hükmünde, ruhsatsız veya ruhsata aykırı yapı yapılması durumunda faile idari para cezası verileceği belirtilerek, ruhsatsız/ruhsata aykırı yapı yapma aynı zamanda

¹⁰⁸ *Yılmaz*, s. 189.

kabahat olarak kabul edilmiştir. Ancak aynı maddenin 8. fıkrasında, işlediği kabahat dolayısıyla yaptırma tabi tutulan kişiler hakkında, 5237 sayılı TCK m. 184 hükmünden de ceza verilmesi durumunda, ödenen idari para cezasının iade edileceği belirtilmiştir. Bahsi geçen İmar Kanunu m. 42/8 hükmü, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu m. 15/3 hükmü ile paralellik arz etmektedir. Zira Kabahatler Kanunu m. 15/3 hükmüne göre, “*Bir fiil hem kabahat hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanabilir. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanır*”.

2960 sayılı Boğaziçi Kanunu m. 18/1 hükmünde, Boğaziçi alanında inşaat ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı yapılan yapıların yıktırılacağı ve failere bir aydan altı aya kadar hapis ve 200.000 liradan 500.000 liraya kadar ağır para cezası verileceği düzenlenmiştir. Yine aynı hükme göre, söz konusu fiillerin tekrarı halinde, failere verilecek cezalar üçte birden az olmamak üzere üç kata kadar artırılacaktır. Doktrinde, yapı ruhsatı alınmadan Boğaziçi alanında bina yapılması durumunda, failin eyleminin hem TCK m. 184/1 hem de Boğaziçi Kanunu m. 18/1 hükmünün ihlali anlamına geleceği ve bu durumda *fikri içtima* kuralları uygulanarak sadece TCK m. 184/1 hükmünden cezalandırma yapılması gerektiği ileri sürülmektedir.¹⁰⁹ Ancak, 2960 sayılı kanun, 5237 sayılı TCK’ya göre özel kanun olduğundan ve özel kanun-genel kanun ilişkisinin bulunduğu hallerde fikri içtima kuralları uygulanamayacağından kanaatimizce bu durumda fail hakkında özel norm olan 2960 sayılı Kanun m. 18/1 hükmü uygulanmalıdır.

IV. ETKİN PİŞMANLIK: TCK M. 184/5

5237 sayılı TCK m. 184/5 hükmüne göre. “*Kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar plânına ve ruhsatına uygun hâlde getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkûm oluna ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar*”.

Doktrinde, TCK m. 184/5 hükmü, *etkin pişmanlık* hali olarak nite-

¹⁰⁹ Ceyhan, s. 99; Arısoy, s. 100.

lendirilmektedir.¹¹⁰, ¹¹¹, ¹¹² Ancak TCK m. 184/5 hükmü ile TCK'da yer verilen diğer etkin pişmanlık halleri arasında önemli bir farklılık bulunmaktadır. Şöyle ki; TCK m. 184/5 hükmünde, binanın imar planına ve ruhsata uygun hâle getirilmesi durumunda, daha önceden bir cezaya hükmedilmiş ise bu cezanın *bütün sonuçlarıyla ortadan kalkacağı* düzenleme altına alınmıştır.¹¹³ Hâlbuki etkin pişmanlığa yer verilen diğer hükümlerin çoğunda¹¹⁴ etkin pişmanlık cezayı azaltan veya ortadan kaldıran bir sebep olarak ortaya çıkmakta; fail tarafından gösterilen etkin pişmanlığın hükmedilmiş bir cezanın sonuçlarını ortadan kaldırıcı etkisi kural olarak bulunmamaktadır.¹¹⁵

Etkin pişmanlık, cezayı kaldıran veya cezada indirim yapılmasını gerektiren *şahsi* bir sebep olduğundan¹¹⁶, haksızlığın ve kusurluluğun dışında yer almaktadır.¹¹⁷ Bu nedenle, failin etkin pişmanlık gösterdiği hallerde eylem ve netice varlığını korumaktadır.¹¹⁸ Dolayısıyla, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı bina yapıldıktan veya ruhsat alınmadığı halde şantiyeye TCK m. 184/2'de belirtilen bağlantılardan birinin yapılmasına müsaade edildikten sonra ruhsat alınması durumunda, failin eylemi suç olmaktan çıkmaz.¹¹⁹ Eylem suç olmaktan çıkmadığı için de, etkin pişmanlık gösteren fail hakkında beraat değil; kamu davasının düşürülmesine karar verilmelidir.¹²⁰

¹¹⁰ Özgenç, Gazi Şerhi, s. 915; Kalabalık, s. 633; Malkoç, s. 2995.

¹¹¹ TCK m. 184/5 hükmünün af niteliğinde olduğu ve Anayasa m. 87 gereği TBMM'nin genel ve özel af ilanına karar veribilmesi için "üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararının" gerektiği; ancak TCK m. 184/5 hükmünün Anayasa'da belirtilen çoğunlukla kabul edilmediği iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne iptal başvurusunda bulunulmuştur. Anayasa Mahkemesi iptal talebi üzerine yaptığı değerlendirmede, affın önceden ve belli zamana kadar işlenmiş suçları kapsamına alma yani geçmişe yönelik olma özelliği olduğunu, TCK m. 184/5 hükmünün ise böyle bir niteliği sahip olmadığını belirterek, TCK m. 184/5 hükmünün af niteliğinde olmadığını karar vermiştir. Bkz. Anayasa Mahkemesi'nin 12.06.2008 tarih ve E. 2004/92 K. 2008/119 sayılı kararı.

¹¹² Doktrinde Taşkın, TCK m. 184/5 hükmünü hukuka uygunluk sebebi olarak nitelendirmektedir: Taşkın, s. 284.

¹¹³ Bu konuda bkz. Katoğlu, s. 96.

¹¹⁴ Örnek için bkz. TCK m. 93, m. 110, m. 168, m. 192, m. 201, m. 248, m. 269, m. 274.

¹¹⁵ 5237 sayılı TCK'da etkin pişmanlığın cezayı bütün sonuçlarını kaldırdığı bir diğer düzenleme TCK m. 230/5 hükmüdür: Hakeri, s. 485.

¹¹⁶ Özgenç, Genel Hükümler, s. 466; Özbek/Kanbur/Doğan/Bacaksız/Tepe, Genel Hükümler, s. 502.

¹¹⁷ Koca/Üzülmez, s. 419.

¹¹⁸ Evrim Yıldırım, "Sermaye Piyasası Suçları Açısından Etkin Pişmanlık", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2, Y. 2014, s. 234-235.

¹¹⁹ Meran, s. 107.

¹²⁰ Yaşar/Gökcan/Artuç, C. IV, s. 5083.

TCK m. 184/5 hükmünde, sadece 1. ve 2. fıkraya atf yapıldığı için; şartlar sağlanmadığı halde sınıai faaliyet icrasına müsaade eden kişi hakkında, sonradan yapı kullanma izni alınsa bile etkin pişmanlık hükmü uygulanamayacaktır.¹²¹ Aynı sonuç, sınıai faaliyete son verilmesi halinde de geçerlidir. Ancak, sınıai faaliyete son verilmiş olması veya sonradan yapı kullanma izninin alınmış olması, yargılamayı yapan hâkim tarafından takdiri indirim nedeni olarak kabul edilebilir.

TCK m. 184/5 ile ilgili dikkat çeken en önemli husus, bina yapan/yaptıran kişinin gösterdiği etkin pişmanlığın, yapı ruhsatıyesi olmadığı halde şantiyeye elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden fail hakkında da sonuç doğurmasıdır. TCK m. 184/5’de binanın imar planına ve ruhsata uygun hale getirilmesi yeterli görüldüğünden, TCK m. 184/2 hükmünden sorumlu olan fail etkin pişmanlık göstermese; yani yapılan elektrik, su veya telefon bağlantısı kesilirse bile, TCK m. 184/5 hükmü bu kişi hakkında da uygulanacaktır. Bu düzenleme, mevcut haliyle etkin pişmanlığın cezaya azaltan/kaldıran *şahsi sebep* olma niteliğiyle bağdaşmamaktadır.

TCK m. 184/5’de, binanın imar planı ve ruhsata uygun hale *getirilmesinden* değil; binayı yapan/yaptıran *kişinin* binayı imar planı ve ruhsata uygun hale *getirmesinden* bahsedilmiştir. Bu nedenle, binayı yapan/yaptıran kişi dışındaki bir kişinin, örneğin failin kardeşinin binayı ruhsata uygun hale getirmesi durumunda TCK m. 184/5 hükmü uygulanmamalıdır. Yine bu durumun bir sonucu olarak, ruhsatsız binanın ilgili belediyece İmar Kanunu m. 32/5 hükmüne istinaden yıktırılması veya deprem gibi bir doğal afette yıkılması hallerinde de TCK m. 184/5 tatbik edilmemelidir. Aksi yöndeki kabul, etkin pişmanlığın hukuki niteliği ile bağdaşmayacaktır. Yargıtay ise, yıkım masraflarının sanık tarafından karşılanması durumunda, TCK m. 184/5 hükmünün uygulanabileceğine karar vermiştir.¹²²

¹²¹ Ergen, s. 23.

¹²² “...Oltu Belediye Başkanlığı tarafından yıkılan binada, sanığın yıkım giderlerini ödeyip ödemediği sorularak giderlerin sanık tarafından karşılandığının belirlenmesi durumunda düşme kararı verileceği gözetilmeden eksik araştırma ile hükümlülük kararı verilmesi...” (4. CD’nin 23.02.2013 tarih ve E. 2009/1388, K. 2011/2394 sayılı kararı).

V. İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇU İLE İLGİLİ ÖZEL DÜZENLEMELER

A. SUÇUN YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHİ İLE İLGİLİ ÖZEL DÜZENLEME

TCK m. 344/1-a uyarınca, imar kirliliğine neden olma suçu, TCK'daki diğer suçlardan farklı olarak 1 Haziran 2005 tarihinde değil; kanunun yayımlandığı 12.10.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.¹²³ TCK m. 344 hükmünün gerekçesinde, TCK m. 184'in diğer hükümlerden önce yürürlüğe girmesinin sebebi, "...ülkemizdeki plansız kentleşme ve kaçak yapılaşmanın ciddi sorun haline gelmesi dolayısıyla, Tasarının "İmar kirliliğine neden olma" başlıklı 184'üncü maddesi hükümlerinin Kanunun yayımı ile derhâl yürürlüğe girmesi uygun bulunmuştur" şeklinde belirtilmiştir. Ancak 765 sayılı TCK'da imar kirliliğine neden olma suçuna yer verilmediği için¹²⁴, hükmün yürürlüğe girdiği 12.10.2004 tarihinden önce bitirilmiş¹²⁵ binalarla ilgili TCK m. 184 uygulama alanı bulamayacaktır.^{126, 127} Bununla birlikte, 12.10.2004 tarihinden önce başlanmış olmakla birlikte, bu tarihten sonra da yapımına devam edilen binalar hakkında TCK m. 184 uygulanabilir.¹²⁸ Ancak, TCK m. 184/6 hükmündeki düzenleme nedeniyle, 12.10.2004 tarihinden önce yapılmış binalarda, TCK m. 184 hükmünün yürürlüğe giriş tarihinden sonra TCK m. 184/2'de belirtilen bağlantılara veya sınai faaliyete müsaade edilmesi durumunda TCK m. 184/2-3 hükümleri uygulanmayacaktır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, TCK m. 184/6 hükmünde, 12.10.2004 tarihinden önce yapılmış binalar hakkında 2. fıkra hükmünün de uygulanmayacağı belirtilmiştir. Ancak, şantiye inşaatın deva-

¹²³ Yine TCK m. 344/1-b hükmü uyarınca, TCK m. 181/1 ile TCK m. 182/1 hükümleri, Kanun'un yayımından iki yıl sonra yürürlüğe girmiştir.

¹²⁴ Yıldız, s. 293.

¹²⁵ Binanın bitirildiği tarihin tespiti, İmar Kanunu m. 31 hükmüne göre yapılacaktır: Yılmaz, s. 199.

¹²⁶ Ceyhan, s. 103.

¹²⁷ "... Sanığın suça konu inşaatı 12.10.2004 tarihinden önce yapıp yapmadığına ilişkin olarak, tutanak tanıkları ile inşaatın komşu binalarda oturanların dinlenmesi mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yapılması ve sanığın sorgusunun da yapılarak sonucuna göre hukuksal durumunun belirlenmesi gerekirken eksik soruşturma ile hüküm kurulması..." (Yargıtay 4. CD'nin 19.01.2010 tarih ve E. 2008/3541 K. 2010/169 sayılı kararı).

¹²⁸ Yaşar/Gökcan/Artuç, C. IV, s. 5071.

mı süresinde kullanılıp yıkılmak üzere yapılan bina¹²⁹ anlamına geldiğinden, 12.10.2004 tarihinden önce bitirilmiş bir binanın şantiyesine, bu tarihten sonra elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılması fiilen mümkün gözükmemektedir. Zira inşaatın bittiği dönemde ortada bağlantı yapılacak bir şantiye bulunmamaktadır. Dolayısıyla, TCK m. 184/6 hükmünde 2. fıkraya ayrıca atf yapılmasına kanaatimizce gerek bulunmamaktadır.

B. SUÇUN KONUSUNUN BULUNDUĞU YERE İLİŞKİN ÖZEL HÜKÜM

TCK m. 184/4'e göre, "Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır". Kanun koyucu bu hüküm ile Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşen ve TCK m. 184/1-2'deki suç tanımlarına uyan eylemler arasında bir ayırım yapmış ve suçun ancak belli yerlerde işlenmesi durumunda yaptırım uygulanabileceğini belirtmiştir. Bu noktada suç tipinin uygulama alanının tespit edilebilmesi için *belediye sınırları* ile *özel imar rejimine tabi yerler* kavramlarının açıklanması gerekmektedir.

TCK m. 184/4'de yer verilen belediye sınırı kavramı, *belediye* ile *büyükşehir belediyesi* ayrımı göz önünde bulundurularak belirlenmelidir. 5393 sayılı Belediye Kanunu m. 5-6 hükümlerinde, *belediye sınırının* nasıl tespit edileceği ve kesinleşeceği belirtilmiştir. Buna göre, belediye sınırı; dere, tepe, yol gibi belirli ve sabit noktalardan geçirilmek ve eskiden beri söz konusu yerleşim yerine ait sayılan tarla, bağ, bahçe, çayır, mera, otlak, yaylak, zeytinlik gibi yerler sınıra dâhil edilmek şartıyla belirlenir ve belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine vali onayı ile kesinleşir.

6360 sayılı Kanun'la değişik 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu m. 5 hükmüne göre ise, "(1) *Büyükşehir belediyelerinin sınırları, il mülki sınırlarıdır.* (2) *İlçe belediyelerinin sınırları, bu ilçelerin mülki sınırlarıdır*".

TCK m. 184/4'de, sadece belediye ve özel imar rejimine tabi yerlerden söz edildiği için, TCK m. 184/1-2 hükümlerinde belirtilen suçların *belediye sınırları dışındaki* köylerde işlenmesi durumunda, faile ceza

¹²⁹ Söz konusu tanım için bkz.: Plânsız İmar Yönetmeliği m. 35 hükmü.

verilemeyecektir.¹³⁰ Ancak, köy belediye sınırları içerisinde kalmakta ise, söz konusu köyde işlenen eylemler bakımından da TCK m. 184/1-2 hükümleri uygulanabilecektir.¹³¹ Zira hükümde suçun köylerde işlenemeyeceği değil; belediye sınırları ile özel imar rejimine tabi yerlerde işlenebileceği düzenleme altına alınmıştır.

6360 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu m. 5 hükmünde değişiklik yapılarak, büyükşehir belediyelerinin sınırları *il mülki sınırı* olarak değiştirilmiş¹³² ve yine aynı Kanunun 1. maddesinin 3. fıkrasıyla, büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yer alan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak bu köyler mahalleye dönüştürülmüştür. Yani, 6360 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, büyükşehir sınırları içerisinde hukuki anlamda köy bulunmamaktadır. Bu noktada, 6360 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerin TCK m. 184/4 açısından ortaya koyduğu sonuçlar irdelenmelidir. Buna göre:

- 6360 sayılı Kanun m. 1/3 hükmü uyarınca, aynı hükmün 1. ve 2. fıkralarında sayılan illere¹³³ bağlı ilçelerin sınırları içerisinde yer alan köylerin tüzel kişiliği kaldırıldığına ve bunlar mahalleye dönüştürüldüğüne göre, eskiden köy olarak nitelendirilen bu yerlerde inşa edilecek yeni binalar bakımından da TCK m. 184/1-2 hükmü uygulama alanı bulacaktır. Ancak belirtilen bu sonuç, 6360 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce, büyükşehir belediyesi sınırları *dışında* yer alan ve köy olarak nitelendirilen yerlerde tamamlanan yapılar için geçerli değildir. 6360 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce yapımına başlanan ve tamamlanan yapılarla ilgili olarak *kanunilik* ilkesi gereği, TCK m. 184/1-2 hükümleri uygulama alanı bulamayacaktır.

¹³⁰ Yaşar/Gökcan/Artuç, C. IV, s. 5079.

¹³¹ Ceyhan, s. 102.

¹³² 6360 sayılı Kanun m. 6 hükmünden önce 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu m. 5 hükmü şu şekildeydi: "(1)Büyükşehir belediyelerinin sınırları, adını aldıkları büyükşehirlerin belediye sınırlarıdır. (2)İlçe belediyelerinin sınırları, bu ilçelerin, büyükşehir belediyesi içinde kalan kısımlarının sınırlarıdır. (3)İlk kademe belediyelerinin, büyükşehir belediye sınırları dışında belediye sınırı olamaz".

¹³³ 6360 sayılı Kanun m. 1/1-2: "Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Ordu, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van illerinde, sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyesi kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. (2) Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Gaziantep, İzmir, Kayseri, Konya, Mersin, Sakarya ve Samsun büyükşehir belediyelerinin sınırları il mülki sınırlarıdır".

- 6360 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler neticesinde, büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yapılan her bina sahibi ile ilgili TCK m. 184/1-2 hükümleri uygulanacak ve fakat büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yer almayan köylerde yapılan binalar bakımından bu hükümler uygulanamayacaktır. Kanaatimizce, böyle bir kabul Anayasa m. 10 ve TCK m. 3/2 hükümlerinde yer verilen *çalıştırma ilkesine* aykırılık teşkil edecektir.

TCK m. 184/4 kapsamında tartışılması gereken hususlardan birisi de, mücavir alan olarak nitelendirilen yerlerde, TCK m. 184/1-2 hükümlerinin uygulanıp uygulanamayacağıdır. Konu hakkında ileri sürülen ilk görüş; İmar Kanunu m. 5 hükmünden yola çıkarak, TCK m. 184/1-2 hükümlerinin mücavir alanda da uygulanabileceğini savunmaktadır.¹³⁴ İkinci görüşe göre ise; mücavir alanda gerçekleştirilen eylemlere TCK m. 184/1-2 hükümleri uygulanamayacaktır.¹³⁵ Zira İmar Kanunu'nun 2, 5 ve 19. maddelerinde, mücavir alan yanında belediye sınırı kavramı da kullanılarak; belediye sınırı ile mücavir alanın birbirinden farklı olduğu vurgulanmış ve 5237 sayılı TCK'da da bilinçli olarak belediye sınırı deyimini kullanılmıştır.¹³⁶ Kanaatimizce de, mücavir alan ile belediye sınırı birbirinden farklı olduğu ve İmar Kanunu m. 45/2 hükmü uyarınca, *mücavir alanın belediye sınırına bitişik olması bile gerekmediğinden*, mücavir alanda TCK m. 184/1-2 hükümlerinin tatbik edilmemesi gerekmektedir. Nitekim Yargıtay da son dönemde vermiş olduğu kararlarda, TCK m. 184/1-2 hükümlerinin mücavir alanda uygulanamayacağına işaret etmektedir.¹³⁷

¹³⁴ Ceyhan, s. 101.

¹³⁵ Meran, s. 175; Sütçü, s. 984.

¹³⁶ Yaşar/Gökcan/Artuç, C. IV, s. 5078.

¹³⁷ "...TCK'nın 184/4.maddesinin; "... Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır." hükmü uyarınca, suça konu yer mücavir alanda ise suçun oluşmayacağı gözetilerek, 30.04.2009 tarihli bilirkişi raporunda davaya konu binanın yapıldığı yerin Selçuk ilçesi mücavir alanı içinde, imar planı dışında olduğunun bildirilmesi karşısında, anılan yerin özel imar rejimine tabi yerlerden olup olmadığı araştırılarak, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken, eksik soruşturma ile mahkûmiyet kararı verilmesi..." (Yargıtay 4. CD'nin 05.11.2012 tarih ve E. 2011/23795 K. 2012/23021 sayılı kararı) ; "...İmar kirillliğine neden olma suçunda; mücavir alanda suçun oluşmayacağı gözetilerek, suça konu yerin belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerden olup olmadığı konusunda araştırma yapılarak, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekir..." (Yargıtay 4. CD'nin 03.06.2013 tarih ve E. 2013/11301 K. 2013/16939 sayılı kararı) ; "...İnşaat bilirkişisinin düzenlediği raporda davaya konu binanın yapıldığı yerin

TCK m. 184/4 hükmünde yer verilen bir diğer husus, özel imar rejimine tabi yerler kavramıdır. Ancak, özel imar rejimine tabi yer kavramı kanunda tanımlanmamış; sadece gerekçede organize sanayi bölgesi bu kavrama örnek olarak gösterilmiştir.¹³⁸ Doktrinde ise, Serbest Bölgeler Kanunu, Endüstri Bölgeleri Kanunu, Kıyı Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ve Turizm Teşvik Kanunu gibi düzenlemeler kapsamında yer alan yerlerin, özel imar rejimine tabi yer olduğu ifade edilmektedir.¹³⁹ TCK m. 184/4 hükmünde, belediye sınırları ve özel imar rejimine tabi yerlerden ayrı ayrı bahsedildiği için, özel imar rejimine tabi yer belediye sınırı içerisinde yer almasa bile, TCK m. 184/1-2 hükümleri bu alanlarda uygulama alanı bulacaktır.¹⁴⁰

Son olarak, TCK m. 184/4' de yer verilen sınırlamanın salt TCK m. 184/1-2 hükümlerinde yer verilen suçlar bakımından getirildiği; TCK m. 184/3' de yer verilen suçun belediye sınırları veya özel imar rejimine tabi yerler dışında işlenmesi durumunda da failin cezalandırılacağı belirtilmelidir.¹⁴¹

SONUÇ

İnsanların yaşamlarını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmesi için çevrenin korunması hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle, gerek ulusal gerek uluslararası hukukta çevrenin etkin bir şekilde korunmasına yönelik düzenlemeler yapılmaktadır.

Ulusal hukukumuz açısından, çevreyi korumaya yönelik düzenlemelerin başında, Anayasa m. 56 ve 2872 sayılı Çevre Kanunu gelmektedir. Yine 5237 sayılı TCK m. 1 hükmünde, ceza kanununun amaçlarından birisinin çevreyi korumak olduğu açık bir şekilde belirtilmiş; aynı kanunun 181 vd. hükümlerinde *Çevreye Karşı Suçlar* düzenlenerek

mücavir alan içerisinde kaldığı belirtilmiştir. Suça konu yapının belediye sınırları içinde kalıp kalmadığı ve özel imar rejimine tabi yerlerden olup olmadığı hususları kuşkuyla yer vermeyecek şekilde saptanarak, mücavir alanda kaldığı takdirde atılı suçun oluşmayacağı gözetilmelidir" (Yargıtay 4. CD'nin 18.11.2015 tarih ve E. 2015/14744 K. 2015/11330 sayılı kararı).

¹³⁸ Yaşar/Gökcan/Artuç, C. IV, s. 5079.

¹³⁹ Sütçü, s. 983.

¹⁴⁰ Ceyhan, s. 102.

¹⁴¹ Bkz. madde gerekçesi. Ayrıca bu konuda bkz. Muhammet Murat Ülkü, "5237 sayılı TCK 181-184. Maddelerinde Yer Alan Çevreye Karşı Suçlar", <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/149.pdf>, e.t. 06.12.2017, s. 11.

çevrenin korunmasına yönelik tedbirler somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Çalışmamız kapsamında çevreyi korumaya yönelik bu düzenlemelerden İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m. 184) incelenmiştir.

TCK m. 184 hükmüyle aynı bölümde düzenlenen çevrenin kasten ve taksirle kirletilmesi suçları (TCK m. 181-182) ile çevrenin kirletilmesine engel olacak asli tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Söz konusu düzenlemelere ek olarak, TCK m. 184 hükmüne yer verilmesi, bu suçla çevreye ek olarak imar düzeninin de korunduğuna işaret etmektedir. Bu nedenle, TCK m. 184 hükmünün *karma hukuki konulu* bir suç olduğu ve suçla çevre yanında imar düzeninin de korunduğu sonucuna ulaşılmalıdır. Hatta TCK m. 184 ile korunan hukuki yararlar arasında bir derecelendirme yapmak gerektiği takdirde, imar düzeninin ilk sıraya konulması gerekmektedir. Zira çevreye doğrudan zarar veren hareketler TCK m. 181-182 hükümleriyle cezalandırılmaya çalışılmıştır.

TCK m. 184 hükmü, yürürlüğe girdiği tarih bakımından özellik arz etmektedir. Zira TCK m. 344/1-c gereği, TCK'nın neredeyse¹⁴² bütün hükümleri 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmesine rağmen; TCK m. 184, TCK m. 344/1-a gereği kanunun yayımlandığı 12.10.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

TCK m. 184/1 hükmünde yer verilen suçun oluşması için, yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak *bina* inşa edilmesi gerekmektedir. Hükümde geçen bina kavramı, İmar Kanunu m. 5'te "*kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılar*" şeklinde tanımlanmıştır. Doktrinde, bina kavramı yerine onu da içine alan yapı kavramının kullanılmasının amaca daha iyi hizmet edeceği; düzenlemenin bu şekliyle eşitlik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmektedir. Zira hükümde suçun konusu binayla sınırlandırıldığı için, ruhsatsız/ruhsata aykırı *yapı* yapan kişiler cezalandırılmadığı halde, bina yapan kişiler cezalandırılacaktır.

TCK m. 184/2 hükmünde, ruhsat alınmadan başlatılan inşaatla ait *şantiyeye* elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılması cezalandırılmış-

¹⁴² TCK m. 344/1-b gereği, TCK m. 181-182 hükümleri kanunun yayımlandığı tarihten iki yıl sonra yürürlüğe girmiştir.

tır. Hükümde iki açıdan sınırlama bulunmaktadır. Buna göre; TCK m. 184/2 hükmünden söz edilebilmesi için bağlantı yapılacak yerin *şantiye*; bağlanan şeyin ise *su, elektrik veya telefon* olması gerekmektedir.

TCK m. 184/3 hükmünden söz edilebilmesi için ise, kullanma izni alınmayan yapıda sınai faaliyet icrasına müsaade edilmesi gerekmektedir. Bu hükümde de, müsaade edilecek faaliyet bakımından sınırlama getirilmiş, sınai faaliyet dışındaki bir faaliyete izin verilmesi halinde suçun oluşmayacağı kabul edilmiştir.

TCK m. 184/1-2 hükümleri, sadece belediye sınırları ve özel imar rejimine tabi yerler bakımından uygulama alanına sahiptir. Bu nedenle, belediye sınırları dışında yer alan köyler ile mücavir alanlarda bu hükümlerin uygulanamayacağı kabul edilmektedir.

6360 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu m. 5 hükmünde değişiklik yapılarak, büyükşehir belediyelerinin sınırları *il mülki sınırı* olarak değiştirilmiş ve yine aynı Kanun'un 1. maddesinin 3. fıkrasıyla, büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde yer alan köylerin tüzel kişiliği kaldırılarak bu köyler mahalleye dönüştürülmüştür. Yani, 6360 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, büyükşehir sınırları içerisinde hukuki anlamda köy bulunmamaktadır. Dolayısıyla, eskiden köy olarak nitelendirilen bu yerlerde inşa edilecek yeni binalar bakımından da TCK m. 184/1-2 hükmü uygulama alanı bulacaktır. Ancak belirtilen bu sonuç, 6360 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce, belediye sınırları *dışında* yer alan ve köy olarak nitelendirilen yerlerde tamamlanan yapılar için geçerli değildir. Yine, 6360 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce yapımına başlanan ve tamamlanan yapılarla ilgili olarak *kanunilik* ilkesi gereği TCK m. 184/1-2 hükümleri uygulama alanı bulamayacaktır.

TCK m. 184/5'e göre, "*Kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar plânına ve ruhsatına uygun hâle getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış ola kamu davası düşer, mahkûm olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar*". Söz konusu düzenleme doktrinde etkin pişmanlık olarak nitelendirilmektedir. Ancak, TCK m. 184/5 hükmü ile TCK'da yer verilen diğer etkin pişmanlık halleri arasında önemli bir farklılık bulunmaktadır. Şöyle ki; TCK m. 184/5 hükmünde, binanın imar planına ve ruhsata uygun hâle getirilmesi durumunda, daha önceden bir

cezaya hükmedilmiş ise bu cezanın *bütün sonuçlarıyla ortadan kalkacağı* düzenleme altına alınmıştır. Hâlbuki etkin pişmanlığa yer verilen diğer hükümlerin çoğunda, etkin pişmanlık cezayı azaltan veya ortadan kaldıran bir sebep olarak ortaya çıkmakta; fail tarafından gösterilen etkin pişmanlığın hükmedilmiş bir cezanın sonuçlarını ortadan kaldırıcı etkisi kural olarak bulunmamaktadır. Yine, TCK m. 184/5 ile ilgili dikkat çeken bir diğer husus, bina yapan/yaptıran kişinin gösterdiği etkin pişmanlığın, yapı ruhsatıyesi olmadığı halde şantiyeye elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden fail hakkında da sonuç doğurmasıdır. TCK m. 184/5’de binanın imar planına ve ruhsata uygun hale getirilmesi yeterli görüldüğünden, TCK m. 184/2 hükümünden sorumlu olan fail etkin pişmanlık göstermese; yani yapılan elektrik, su veya telefon bağlantısı kesilmese bile, TCK m. 184/5 hükmü bu kişi hakkında da uygulanacaktır. Bu düzenleme, mevcut haliyle etkin pişmanlığın cezaya azaltan/kaldıran *şahsi sebep* olma niteliğiyle bağdaşmamaktadır.

Kaynakça

- Arısoy Mine, “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu”, *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, S. 13, Y. 2007.
- Artuk Mehmet Emin/Gökçen Ahmet/Yenidünya A. Caner, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, 7. B. , Ankara 2013.
- Artuk Mehmet Emin/Gökçen Ahmet/Yenidünya Ahmet Caner, *Türk Ceza Kanunu Şerhi (Özel Hükümler)*, 3. Cilt, Turhan Yayınevi, Ankara 2009.
- Artuk Mehmet Emin/Gökçen Ahmet/Yenidünya Ahmet Caner, *Türk Ceza Kanunu Şerhi (Özel Hükümler)*, 4. Cilt, Turhan Yayınevi, Ankara 2009.
- Batal Salih, “Avrupa Birliği Çevre Politikalarının Temel Özellikleri”, <http://www.mevzuatdergisi.com/>.
- Baydemir Mehmet, *Ansiplopedik Emlak Finans Hukuk Sözlüğü*, Anıl Yeminli Mali Müşavirlik Yayınları, İstanbul 2003.
- Ceyhan İbrahim, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu”, *CHD*, S. 10, Y. 2009.
- Çelik Lamih, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunun İşyeri Açılış Ruhsatı Verme Açısından Tahlili”, *Mahalli İdareler Dergisi*, S. 160, Y. 2007.
- Çelik Lamih/Altıparmak Cüneyd, *84 Soruda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu*, Seçkin Yayınları, Ankara 2013.
- Demirbaş Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınları, 9. B. , Ankara 2013.
- Döner İsa, “Suçu Bildirmeme Suçu”, *AÜEHFD*, C. IX, S. 3-4, Y. 2005.

- Erdem Mustafa Ruhan, "Suçu Bildirmeme Suçu (TCK M. 278)", *TBB Dergisi*, S. 80, Y. 2009.
- Ergen Cafer, "5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinde Yer Alan İmar Kirliliği Suçu Açısından Belediye Görevlilerinin Durumu", *Mahalli İdareler Dergisi*, S. 147, Y. 2006.
- Ergen Cafer/Böke Veli, Kaçak Yapı, Seçkin Yayınları, 2. B., Ankara 2006.
- Erman Barış, "Çevre Suçları", *Hukuki Perspektifler Dergisi*, S. 1., Y. 2004.
- Hafızoğulları Zeki/Özen Muharrem, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler-Topluma Karşı Suçlar, Us-A Yayıncılık, Ankara 2012.
- Hakeri Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Adalet Yayınları, 16. B., Ankara 2013.
- Hakeri Hakan/Özkan Halid, Sorularla Ceza Hukuku, Adalet Yayınları, 2. B., Ankara 2014.
- Kalabalık Halil, İmar Hukuku Dersleri, Seçkin Yayınları, 4. B., Ankara 2012.
- Karavelioğlu Celâl, Açıklamalı-Uygulamalı-İçtihatlı İmar Kanunu, C. I, Karavelioğlu Hukuk Yayınevi, 2. B., Ankara 2007.
- Katoğlu Tuğrul, "Yeni Türk Ceza Kanunu ve Çevreye Karşı Suçlar", Çevre Hukuku Sempozyumu (Nisan 2006-Antalya)-Türk Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2006.
- Koca Mahmut/Üzülmez İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 9. B.
- Malkoç İsmail, Açıklamalı Türk Ceza Kanunu (Son Değişiklik ve İçtihatlarla), 3. Cilt, Yazarın Kendi Yayını, Ankara 2013.
- Meran Necati, "İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu Üzerine Bir İnceleme", *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*, S. 29, Y. 2009.
- Özbek Veli Özer/Kanbur Mehmet Nihat/Doğan Koray/Bacaksız Pınar/Tepe İlker, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, Seçkin Yayınları, Ankara 2013.
- Özbek Veli Özer/Kanbur Mehmet Nihat/Doğan Koray/Bacaksız Pınar/Tepe İlker, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 5. B., Ankara 2014.
- Özbey Özcan, "İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunda İçtima Uygulaması", *TAAD*, Y. 2013, S. 13.
- Özgenç İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınları, 8. B., Ankara 2012.
- Özgenç İzzet, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler), Adalet Bakanlığı Yayınları, 3. B., Ankara 2006.
- Sütçü Nezhir, "İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunun Tahlili" (5237 sayılı TCK m. 184), *Legal Hukuk Dergisi*, S. 27, Y. 2005.
- Şensoy Naci, "Konut Dokunulmazlığını İhlal Cürmü", file:///C:/Users/user/Downloads/5436-15265-1-SM.pdf, e.t. 11.11.2014.
- Talas Serdar, "Türk Ceza Hukuku'nda Çevrenin Kasten ve Taksirle Kirletilmesi Suçları", *İÜHFİM*, C. LXXI, S. 1, Y. 2013.
- Taşkın Ahmet, "Çevrenin Hukuksal Yönden Korunması", *TAAD*, S. 1, Y. 2010, s. 282.

- Tezcan Durmuş/Erdem Mustafa Ruhan/Önok R. Murat, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2013.
- Tuncer Sezin Duygu/Başkale Mithat Burak, "Çevre Ceza Hukukunda Zaman", *AÜHFHD*, 65 (4) 2016.
- Ünver Yener, Adliye Karşı Suçlar (TCK m. 267-298), Seçkin Yayınları, 3. B. , Ankara 2012.
- Yaşamış Firuz D. , "Çevre Hukuku'nda Son Gelişmeler: Yeni Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu", *TBB Dergisi*, S. 58, Y. 2005.
- Yaşar Osman/Gökcan Hasan Tahsin/Artuç Mustafa, Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu, C. IV, Adalet Yayınları, Ankara 2010.
- Yıldırım Evrim, "Sermaye Piyasası Suçları Açısından Etkin Pişmanlık", *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2, Y. 2014.
- Yıldız Ali Kemal, "İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m. 184)", *GÜHFHD - Prof. Dr. Erden Kuntalp'e Armağan (C.II)*, S. 2, Y. 2004.
- Yılmaz Sacit, Çevre Hukuku Bağlamında Türk Ceza Kanunundaki Çevre Suçları, Adalet Yayınları, Ankara 2013.
- Yokuş Sevük Handan, Çevre Hukuku-Doğal Çevrenin Korunması, Adalet Yayınları, Ankara 2013.